Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН. ◆ 3 июль 1970 йил, жума ◆ № 154 (14.620). Баҳоси 2 тийин.

Кеча Москвада КПСС Марказий Комитетининг навбатдаги Пленуми очилди. Пленум «Қишлоқ хўжалик соҳасида партиянинг навбатдаги вазифалари» тўғрисида КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Л. И. БРЕЖНЕВнинг докладини тинглади.

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ПЛЕНУМИ ТЎҒРИСИДА

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

1970 йил 2 июлда КПСС Марказий Комитетининг навбатдаги Пленуми очилди.

Пленум «Қишлоқ хўжалик соҳасида партиянинг навбатдаги вазифалари» тўғрисида КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Л. И. БРЕЖНЕВнинг докладини тинглади.

Доклад юзасидан музокараларда: Украина Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари П. Е. ШЕЛЕСТ, КПСС Краснодар ўлка комитетининг биринчи секретари Г. С. ЗОЛОТУХИН, Қозоғистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Д. А. КУНАЕВ, РСФСР Министрлар Советининг Раиси Г. И. ВОРОНОВ, КПСС Оренбург область комитетининг биринчи секретари А. В. КОВАЛЕНКО, СССР кемасозлик саноати министри Б. Е. БУТОМА, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. РАШИДОВ, КПСС Кабарда-Балқария область комитетининг биринчи секретари Т. К. МАЛЬБАХОВ, Белоруссия Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари П. М. МАШЕРОВ, КПСС Олтой ўлка комитетининг биринчи секретари А. В. ГЕОРГИЕВ, Грузия Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари В. П. МЖАВАНАДЗЕ ўртоқлар сўзга чиқди.

КПСС Марказий Комитетининг Пленуми ўз ишини давом эттирмоқда.

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК СОҲАСИДА ПАРТИЯНИНГ НАВБАТДАГИ ВАЗИФАЛАРИ

КПСС Марказий Комитетининг Пленумида КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Л. И. БРЕЖНЕВнинг 1970 йил 2 июлдаги доклади

Ўртоқлар!

Қишлоқ хўжалигимизни янада ривожлантириш масаласини кўриб чиқишни Сиёсий бюро Марказий Комитетнинг ушбу Пленумига киритди.

Колхоз ва совхоз ишлаб чиқаришини ривожлантиришнинг кундалик вазифаларини ҳал этишга доимий эътибор бериб туриш билан бир қаторда Сиёсий бюро қишлоқ хўжалигидаги умумий аҳволни, унинг асосий тармоқлари қай ҳолатда эканлигини кейинги вақтларда бир неча марта муҳокама қилди. Халқ истеъмоли маҳсулотларини етиштиришни янада кўпайтиришга қаратилган муҳим қарорлар қабул қилинди.

Шу йил май ойида Сиёсий бюро «Қишлоқ хўжалигидаги аҳвол тўғрисида» ўзларингизга маълум ҳужжатни кўриб чиқди. Сиёсий бюро шу ҳужжатда баён қилинган хулосалар ва таклифларни маъқуллади, қишлоқ хўжалигига берилаётган капитал маблағлар ҳажмини кўпайтириш ва уни материал-техника билан таъминлашни кучайтириш тўғрисида қарор қабул қилди. Марказий Комитетнинг ушбу Пленумини чақиришга ўшандаёқ қарор қилинган эди.

Чорвачилик маҳсулотлари етиштиришнинг рентабеллигини ошириш тўғрисида Сиёсий бюро чиқарган қарорга ҳам катта аҳамият бераётирмиз. Бу қарор мамлакатда гўшт, сут ва бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари етиштиришни янада кўпайтирмоқ учун яхши истиқболлар очиб беради.

СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг янги беш йиллик плани ишлаб чиқилаётган ҳозирги вақтда қишлоқ хўжалиги масалалари устида яна бир марта фикрлашиб олишимиз керак. Озиқ-овқат маҳсулотлари етиштиришни ва тайёрлашни кўпайтириш, қишлоқ хўжалигини материал-техника воситалари билан таъминлашга доир конкрет вазифаларни белгилаб олиш, шунингдек қишлоқ хўжалигидаги камчиликларни йўқотиш ва унинг резервларидан яхшироқ фойдаланиш чораларини ишлаб чиқиш зарур.

Аввало, кейинги йилларда қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг баъзи асосий якунларига тўхталиб ўтишга ижозат бергайсиз.

Доннинг ҳар йилги ўртача ялпи ҳосили 1966—1969 йилларда 162 миллион тоннадан зиёдроқ бўлди, бу эса бундан олдинги беш йилликдагига қараганда 32 миллион тонна кўп. Бошқа жуда муҳим қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш ҳам сезиларли равишда кўпайди. Буни қуйидаги рақамлар кўрсатиб турибди.

Деҳқончилик асосий маҳсулотларининг ялпи ҳосили (йилига ўрта ҳисобда, миллион тонна)

	1956—1960 йиллар	1961—1965 йиллар	1966—1969 йиллар
Дон	121,5	130,3	162,4
Қанд лавлаги	45,6	59,2	81,6
Кунгабоқар	3,7	5,1	6,4
Пахта	4,36	4,99	5,9
Картошка	88,3	81,6	94,3
Сабзавот	15,1	16,9	18,9

Жуда катта аҳамиятга эга бўлган шу фактни ҳам айтиб ўтиш керакки, деҳқончилик маҳсулотлари етиштиришнинг ўсиши кейинги йилларда асосан ҳосилдорликни кўпайтириш ҳисобидан бўлди.

Қишлоқ хўжалик экинларининг ҳосилдорлиги (йилига ўрта ҳисобда, гектар бошига центнер ҳисобида)

	1956—1960 йиллар	1961—1965 йиллар	1966—1969 йиллар
Дон	10,1	10,2	13,2
Қанд лавлаги	184	165	225
Кунгабоқар	9,1	11,2	13,2
Пахта	20,5	20,6	23,9
Картошка	94	94	114
Сабзавот	101	116	131

Ҳосилдорликнинг ўсиши тўғрисида гапирганда шуни айтиб ўтиш керакки, дон экинларининг ҳосилдорлиги соҳасида биз илгариги «марра»дан ўтиб кетишга муваффақ бўлдик. Маълумки, бу марра кўп йиллар ва ҳатто ўн йиллар давомида гектар бошига 8—10 центнердан нари ўтмаган эди. Ўтган тўрт йил мобайнида дон экинларининг ҳосилдорлиги мамлакатда биринчи марта гектар бошига ўрта ҳисобда 13,2 центнерга етди. Ҳосилдорликнинг бу даражаси ҳам бизни қаноатлантирмайди, албатта.

Шу давр ичида қишлоқ хўжалигининг бошқа жуда муҳим тармоғи бўлган чорвачиликда ҳам тахминан шунга ўхшаш миқдор ва сифат жараёнлари рўй берди. Чорвачилик маҳсулотлари етиштиришнинг ўсишини қуйидаги маълумотлар кўрсатиб турибди.

Чорвачилик маҳсулотлари етиштириш (йилига ўрта ҳисобда)

	1956—1960 йиллар	1961—1965 йиллар	1966—1969 йиллар
Гўшт (сўйилган вазнда миллион тонна)	7,9	9,3	11,4
Сут (миллион тонна)	57,2	64,7	80,0
Тухум (миллиард дона)	23,6	28,8	34,6
Жун (минг тонна)	317	362	393

Шу йиллар ичида чорвачилик маҳсулотлари етиштириш кўп жиҳатдан чорванинг маҳсулдорлигини ошириш ҳисобидан кўпайиб борди. Колхоз ва совхозларда ҳар бир сигирдан соғиб олинаётган сутнинг миқдори бултур 2253 килограммни ташкил қилди ва 1965 йилдагига нисбатан 266 килограмм кўпайди. Давлатга сотилаётган чорванинг тирик вазни ва паррандаларнинг тухум бериши ҳам кўпайди.

Ўтган тўрт йил ичида деҳқончилик ва чорвачиликни ривожлантириш якунларига, айниқса бу якунларнинг сифат жиҳатига қарасак, ўртоқлар, бу якунлар биз химиялаштириш, ерларни мелиорация қилиш, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини комплекс механизациялаш йўлини ўтказаётганлигимизнинг бевосита натижаси эканлигини, яъни партия XXIII съездида ва КПСС Марказий Комитетининг Пленумларида ишлаб чиққан сиёсатимизнинг натижалари эканлигини кўрамиз.

Кейинги тўрт йил ичида қишлоқ хўжалигига бундан олдинги тўрт йилдагига нисбатан минерал ўғитлар 1,8 баравар, тракторлар 251 мингта, ғалла комбайнлари 55 мингта, юк автомобиллари 168 мингта, бошқа қишлоқ хўжалик техникаси 1 миллиард 100 миллион сўмликдан кўп етказиб берилди. 1966—1969 йиллар мобайнида 1,2 миллион гектар янги суғориладиган ерлар ва 3.1 миллион гектар захи кетказилган ерлар ишга туширилди.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш асосида кейинги йилларда аҳоли истеъмол қилаётган озиқ-овқат маҳсулотларининг структурасини яхшилашга муваффақ бўлдик.

Қишлоқ хўжалигини юксалтириш борасида кўраётган чораларимизнинг таъсири остида колхозлар ва совхозлар экономикасида, совет қишлоғининг бутун ҳаётида рўй берган ижобий ўзгаришлар неча марталаб қайд қилиб ўтилди. 1969 йил якунларини ҳисобга олган ҳолда баъзи асосий маълумотларни айтиб беришга рухсат этгайсиз.

Кейинги тўрт йил ичида колхозларнинг ҳар йилги ўртача ялпи даромади 20 миллиард сўмни ташкил этди ва 1962—1965 йиллардагига қараганда 5,8 миллиард сўм кўп бўлди. Совхозларнинг ялпи маҳсулоти 1965 йилдаги 21 миллиард сўмдан 1969 йилда 24 миллиард сўмга етди. Совхоз ходимларининг иш ҳақи ва колхозчилар меҳнатига тўланаётган ҳақ анча кўтарилди. 1969 йилда 1965 йилдагига нисбатан совхоз ходимларининг ойлик ўртача иш ҳақи 26 процент, колхозчиларники эса 33 процент юқорироқ бўлди.

Қишлоқда уй-жой, маданий-маиший қурилиш қизғин бормоқда. 1966—1969 йиллар мобайнида қишлоқ жойларида умумий фойдали саҳни 148,5 миллион квадрат метрдан иборат уй-жой бинолари қурилди. Қишлоқда истеъмол қилинаётган жамики электрэнергия 59 процент кўпайди. Қишлоқ жойларида 3 миллион 496 минг квартира газлаштирилди, ваҳолонки бундан тўрт йил аввал фақат 616 минг квартирадагина газ бор эди. Клублар, кинотеатрлар, кутубхоналар ва маиший хизмат кўрсатиш корхоналари кўпайди. Радио ва телевидение қишлоқ меҳнатчилари турмушига мустаҳкам сингиб бормоқда.

Кўриб турибсизки, ўртоқлар, умуман қишлоқ хўжалигимиз ва унинг энг муҳим тармоқлари бир нуқтада туриб қолгани йўқ. Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши, у билан бирга эса қишлоқ меҳнатчиларининг турмуш даражаси шу йилларда тўхтовсиз ошиб борди.

Қилинган ишларнинг натижаларига таҳсинлар айтиш билан бирга, биз қишлоқ хўжалиги соҳасида олдимизда катта миқёсдаги янги вазифалар турганлигини ва шу вазифаларни ҳал қилиш имкониятимиз борлигини кўриб турибмиз.

СССР да социализм қурилганлиги ва коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтириш йўлида халқимиз қилган самарали ишлар, табиийдирки, халқнинг моддий фаровонлигини ўстиришга ва унинг хилма-хил талабларини оширишга олиб келди.

Бу эса биздан аҳолининг ва умуман халқ хўжалигининг ўсиб бораётган талаблари қандай қондирилаётганлигига ўзимизнинг асосий эътиборимизни қаратишни талаб қилар эди.

Қишлоқ хўжалигини ривожлантириш якунларига мана шу нуқтаи назардан қарасак, шуни эътироф қилиш керакки, бу соҳада бизда ҳал этилмаган масалалар ҳали кўп.

Дон етиштиришни бутун чоралар билан кўпайтириш ҳозир ҳам аввалгидек марказий проблема бўлиб турибди. Ўтган тўрт йил ичида доннинг ҳар йилги ўртача ялпи ҳосилини мен юқорида айтиб ўтганимдек, 32 миллион тонна кўпайтирган бўлсак ҳам (биз илгари ҳеч қачон бунга эришмаган эдик), аммо дон етиштиришнинг аҳволи бизни ҳали қаноатлантира олмайди.

Пахта етиштиришнинг ўсиши кейинги йилларда секин бормоқда, шу сабабли бу қимматли хом ашёнинг етарли эмаслигини сезиб турибмиз. Сабзавот ва мевалар кам етиштирилмоқда.

Маълумки, аҳолининг чорвачилик маҳсулотларига, айниқса гўштга бўлган талаби ҳали ҳам унчалик қондирилаётгани йўқ.

Қишлоқ хўжалигидаги қийинчиликларимизнинг антисоветчилар ўйлаб чиқараётган уйдирмаларга ҳеч бир алоқаси йўқ, албатта. Бу қийинчиликларнинг характери бутунлай бошқача. Экономикамизнинг ҳозирги ўсиш шароитида қишлоқ хўжалигига анча юқори талаблар қўйилмоқдаки, бу тўла қонуниятли ҳолдир. Шу сабабли қишлоқ хўжалигини янада юксалтириш яқин келгусида ҳам бизнинг асосий хўжалик ва сиёсий вазифаларимиздан бири бўлиб қолмоқда.

Халқ хўжалигининг мана шу тармоғидаги аҳвол, унинг ривожланиш тенденциялари ва қийинчиликларимизнинг характери қишлоқ хўжалигининг моддий-техника базасини тағин ҳам кўпроқ мустаҳкамлашимиз зарурлигини кўрсатиб турибди. Ҳозир бу қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ривожлантириш ва меҳнат унумдорлигини ўстириш суръатларини белгилаб берадиган ҳал қилувчи омилдир.

Қишлоқ хўжалигининг техника билан таъминланиш даражаси кейинги йилларда сезиларли равишда кўтарилган бўлса ҳам, аммо унинг ўсиш суръатлари бизни қаноатлантира олмайди. Бир қанча сабабларга кўра, ушбу беш йилликда қишлоқ хўжалиги планда кўзда тутилган капитал маблағларни, шунингдек муайян миқдордаги техникани тўла-тўкис олмайди.

Қувватларни ишга тушириш, минерал ўғитлар ишлаб чиқариш ва бу ўғитларни қишлоқ хўжалигига етказиб бериш топшириқлари бажарилмади.

Шу билан бир вақтда биз шу нарсага жиддий эътибор беришимиз керакки, бир қанча хўжаликларда техникадан ҳануз ёмон фойдаланилмоқда. Машиналарни ишлатиш қоидалари бузилмоқда, бунинг натижасида машиналарни бевақт ҳисобдан чиқариб юборишга тўғри келмоқда, машиналарнинг кундалик бажараётган иш миқдори кўпаяётгани йўқ, кўпгина тракторлар фақат бир смена ишламоқда.

Фан ва тажриба бизга шуни ўргатмоқдаки, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини интенсивлаштириш, уни техника билан қайта қуроллантириш ҳозирги замон шароитида қишлоқ хўжалигини ривожлантириш суръатларини белгилаб берадиган ҳал қилувчи омилдир. Бизда бу вазифани ҳал қилишнинг бошқача йўли йўқ. Экин майдонларини кенг миқёсда кўпайтирмоқ учун ҳозир бизда бекор ётган ерлар йўқ. Аксинча, аҳоли жон бошига ҳисоблаганда ҳайдаладиган ерлар билан таъминланиш даражаси бизда камайиб бормоқда. Демак, ҳар бир гектар ер йилдан-йилга тобора кўпроқ маҳсулот берадиган бўлиши лозим.

Қишлоқ хўжалигини техника билан қайта қуроллантириш вазифаларини тўла ҳал қилиш учун маълум вақт керак, албатта. Лекин биз бу муддатларни чўзиб юбормаслик учун ҳамма чораларни кўришимиз лозим. Озиқ-овқат маҳсулотларига талаб ҳар доим кўпайиб бормоқда, бу талаблар қишлоқ хўжалигимизнинг моддий-техника базасини биз қачон қайта қуриб бўлишимизни кутиб ўтирмайди. Агар биз шу вазифани бажармасак фурсатни бой бериб қўямиз, янги камчиликлар кўпая беради ва тағин ҳам кўпроқ қийинчиликлар вужудга келаверади. Маълумки, қишлоқ хўжалиги проблемаларини бошқа турлича йўллар билан ҳал қилишга илгари ҳам уриниб кўрилган эди. Лекин бу уринишлар кутилган натижаларни бермади.

Колхозлар ва совхозларнинг моддий-техника базасини кучайтириш энг муҳим вазифаларимизнинг бирилир. Бу ишнинг амалга оширилиши давлат ва партия органларининг қишлоқ хўжалигига қилаётган кундалик амалий раҳбарлигини янада яхшилаш зарурлиги билан масъулиятсизлик, интизомсизлик ва хўжасизлик кўринишларига қарши курашни кучайтириш билан ғоят чамбарчас боғланган.

Колхозлар ва совхозлар ишидаги камчиликларнинг бир қанча қисми хўжаликларга тузук раҳбарлик қилинмаётганлигининг бевосита натижасидир. Колхозлар ва совхозларнинг анчагина қисмида деҳқончилик маданияти ҳануз паст эканлигининг, бир қанча областлар, ўлкалар ва республикаларда Марказий Комитетнинг декабрь Пленумида айтиб ўтилганидек, чорва туёғи ҳеч бир асоссиз камайиб кетганлигининг, шунингдек чорвачиликни ривожлантиришдаги бошқа катта камчиликларнинг сабаби ҳам мана шу.

Фактлар шуни кўрсатиб турибдики, баъзи қишлоқ хўжалик, совет ва партия органлари колхозлар ва совхозларнинг молиявий-хўжалик фаолиятига раҳбарликни ва бу фаолиятни контроль қилиб туришни сусайтириб юбордилар. Бу эса, бир қанча ҳолларда салбий ҳодисаларга олиб келди. Бўлинмас фондларга маблағ ажратишни кейинги вақтларда камайтириб юборган колхозлар оз эмас.

Марказий ва маҳаллий қишлоқ хўжалик органларимиз олдига ҳам юқорироқ талаблар қўйишимиз лозим. Улар колхозлар ва совхозлар ишини маҳсулот етиштиришни кўпайтирмоқ, меҳнат унумдорлигини оширмоқ, маҳсулот таннархини камайтирмоқ учун ўз резервларидан тағин ҳам тўлароқ фойдаланишга шу дамгача тузук йўлламаётирлар. СССР Қишлоқ хўжалик министрлиги ва унинг органлари хўжалик ҳисобини қунт билан жорий қилишлари, колхоз ва совхозларнинг молиявий-хўжалик фаолияти устидан контролликни кучайтиришлари, уруғчиликни, наслчилик ишини ва ветеринария хизматини тубдан яхшилашлари мутлақо зарур.

СССР Мелиорация ва сув хўжалик министрлигининг ишидаги камчиликлардан шуни кўрсатиб ўтиш керакки, юксак техника — иқтисодий кўрсаткичларга эга бўлган мукаммал мелиорация системалари ҳануз кам, ҳар бир гектар ерни суғориш ва унинг захини кетказиш учун қилинаётган харажатлар ҳозирча қисқараётгани йўқ. «Союзсельхозтехника»га келганда, шуни айтиш керакки, колхозларга ва совхозларга хизмат кўрсатишдаги камчиликлари тўғрисида жойлардан келаётган сигналларнинг характерига эътибор бериш лозим.

Планлаштирувчи органлар, қишлоқ хўжалигининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш ҳамда қишлоқ хўжалик маҳсулотини қайта ишлаш проблемаларини ҳал қилиш билан алоқадор бўлган саноат министрликлари олдига ҳам ўз талабларимизни қўйишга ҳақлимиз. Гапни майдалаштириб ўтирмасдан, мен шу министрликлар ва идораларнинг раҳбарларига шуни айтмоқчиманки, улар соф идоравий манфаатлардан юқори тура оладиган ва ўз олдиларига қўйилган вазифаларни бажариш тўғрисида чинакам ғамхўрлик қила оладиган бўлишлари ва шундай қилишга ўзларини мажбур этишлари керак.

Қишлоқ хўжалиги — умумий куч-қувватлар билангина чинакам юксалтириш мумкин бўлган соҳадир. Бу соҳанинг ривожланиши ҳаммага — машинасозлик, химия, қайта ишлаш саноати, бинокорлик материаллари саноати ходимларига, қурувчиларга ва бошқа соҳаларнинг ходимларига боғлиқ. Ҳозирги вақтда қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини бундан буён анча юксалтиришдан иборат катта халқ хўжалик, сиёсий вазифани ҳал қилишдан ҳеч ким четда қолиш ҳуқуқига эга эмас.

Энди Сиёсий бюронинг фикрига кўра, янги беш йилликда қишлоқ хўжалиги соҳасида қа[illegible] вазифаларни ҳал қилмоғимиз кераклиги[illegible] рухсат бергайсиз.

I. Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиш[illegible] харид қилишни янада кўпайтириш т[illegible]

Ўртоқлар! Биз бир неча бор уқдириб ўтганимиздек, дон етиштиришни кўпайтириш қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг асосий проблемаси бўлиб келди ва бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолаверади. КПСС Марказий Комитетининг 1965 йил март Пленумидан сўнг дон хўжалигидаги аҳвол яхшилана бошлади. Дон етиштириш секин-аста муайян қарор топмоқда. Об-ҳаво шароитларининг таъсирида ҳосилдорлик ўзгариб турган бўлса-да, аммо бу ўзгариш аввалдагичалик кескин эмас.

Келгуси беш йилликда мамлакатда ҳар йили ўрта ҳисобда етиштириладиган донни тахминан 195 миллион тоннага қадар етказиш кўзда тутилади. Шунчалик дон йиғиштириб олинишини таъминламоқ учун беш йиллик охирига бориб, дон етиштириш жиҳатидан йилига 205 —210 миллион тонна даражасига етиш зарур. Бу — бултур йиғиштириб олинган дондан 45-50 миллион тонна кўп. Ана шу рақамларда бизнинг минимал эҳтиёжларимизгина кўрсатилган деб таъкидлашни истардим.

Республикалар бўйича келаси беш йилликда бир йилда ўрта ҳисобда дон етиштириш тахминан қуйидагича ҳажмда: Россия Федерациясида — 116 миллион тонна, Украинада — 40 миллион тонна, Қозоғистонда — 24 миллион тонна бўлмоғи керак. Бошқа [illegible] публикалар ҳам дон етиштириш[illegible]

Ялпи ғалла ҳосилини шу [illegible] йил мобайнида донли экинла[illegible] бўйича ўрта ҳисобда кам дега[illegible] оширмоқ зарур.

Ўртоқлар, ўзингиз яхши [illegible] миқёсида донли экинлар ҳо[illegible] ошириш осон иш эмас. Колхо[illegible] ўғит, техника етказиб беришни[illegible] ни мелиорациялаш юзасидан [illegible] амалга оширилиши — ҳосилдо[illegible] ҳал қилувчи омил бўлади. Шу[illegible] маданиятини юксалтириш, тўғ[illegible] лаштириш, уруғчиликни яхшил[illegible] жорий этиш, органик ўғитларда[illegible] ёсда фойдаланиш, ўсимлик за[illegible] ликларига қарши курашни куч[illegible] дан ҳимоя қилиш юзасидан кў[illegible] ҳида аҳамиятини яна бир [illegible]

[illegible] йонлар баъзан [illegible] эришилган ишлаб [illegible] ўуриятларни оладилар [illegible] ятини, унинг табиатини [illegible] ақанинг маъноси — бу [illegible] онли ижодкорлиги, омма[illegible] тўкис намоён бўлишини [illegible] га келтиришдан иборат[illegible] [illegible]нинг ҳожати йўқ. Бал[illegible] чанлик билан астойдил [illegible]рини такомиллаштириш [illegible]ар тарафлама асослан[illegible] [illegible]буриятлар меҳнат кол[illegible]нинг ташаббуслари ва [illegible] бўлсин. Социалистик [illegible]атчиларни ижодий иш[illegible] [illegible]кониятлардан яхшироқ, [illegible] иқтисодий режимга [illegible]ришга даъват этилга[illegible] [illegible] ташкилотлари му[illegible] [illegible]обақанинг самар[illegible]

[illegible] ахка[illegible] ди. СС[illegible] лигига, В. И. Ленин [illegible]ттифоқ қишлоқ хў[illegible] академиясига, СССР [illegible]тининг фан ва тех[illegible]тетига ҳамда СССР [illegible] илмий муасса[illegible] яхшилаш чо[illegible]рилсин. Бун[illegible]лаб чиқари[illegible] перспектив қишлоқ [illegible]и ҳосил[illegible]оллар[illegible] етиш[illegible]нинг[illegible]рини энг [illegible]рини [illegible]ита[illegible]чун [illegible]им[illegible]

(Давоми иккин[чи бетда]).

ЎРТОҚ Л. И. БРЕЖНЕВ ДОКЛАДИ

(Боши биринчи бетда).

Шу тадбирларнинг ҳаммаси ҳар бир районда, ҳар бир колхоз ва совхозда изчиллик ва астойдил амалга оширилиши керак.

Эсингизда бўлса керак, Марказий Комитетнинг 1968 йил октябрь Пленумида дон харид қилишнинг қатъий планлари принципини келгуси беш йилликларда ҳам сақлаб қолиш зарур, деб топилган эди.

Келгуси беш йилликнинг ҳамма йилларида 60 миллион тонна ҳажмида дон харид қилиш планини ўзгартирмай қолдириш таклиф этилади.

Иттифоқдош республикалар бўйича 1971 — 1975 йилларда қуйидаги ҳажмларда (1000 тонна ҳисобида) давлат йиллик қатъий харид планларини белгилаш таклифи киритилади:

РСФСР	36200
Украина ССР	11100
Белоруссия ССР	500
Ўзбекистон ССР	340
Қозоғистон ССР	10600
Грузия ССР	73
Озарбайжон ССР	130
Литва ССР	160
Молдавия ССР	450
Латвия ССР	135
Қирғизистон ССР	170
Тожикистон ССР	33
Арманистон ССР	22
Туркманистон ССР	22
Эстония ССР	65

Ўртоқлар! Эътиборингизни шунга жалб қилмоғим кераккн, дон харид қилиш қатъий плани бизнинг барча эҳтиёжларимизни қоплай олмайди. Ишни шундай ташкил қилишимиз зарурки, давлат яқин вақтларнинг ичида қатъий план ва пландагидан ташқари дон харид қилиш ҳажмини оширилган нархлар билан йилига 80-85 миллион тоннага қадар етказиш имкониятига эга бўлсин. Бунинг учун товар дон етиштириш билан шуғулланувчи ҳар бир колхоз ва совхоз, ҳар бир область, ўлка ва республика қатъий планни бажарибгина қолмай, беш йил мобайнида давлатга пландагидан ташқари оширилган нархлар билан камида 35 процент дон сотсин. Бу — қилса бўладиган иш, давлатнинг ҳам, хўжаликларнинг ҳам манфаатлари шуни тақозо этади.

Биз пландан ташқари дон сотишни рағбатлантириш тўғрисида Марказий Комитетнинг март Пленумида қабул қилинган принципни сақлаб қолишни кўзда тутяпмиз. Давлат қатъий пландагидан ташқари асосий харид нархига 50 процент қўшимча нарх билан дон сотиш учун колхоз ва совхозларни бундан буён ҳам рағбатлантириб бораверади. Бу чора ғоятда самарали эканлиги амалда маълум бўлди.

Марказий Комитетнинг март Пленумида хўжаликлардаги қатъий харид планлари ҳар томонлама асосланган бўлишига, ҳар бир хўжаликнинг табиий ва иқтисодий хусусиятларини, унинг ихтисослашганлигини, шунингдек олиб турилган янги техника, минерал ўғитларни, мелиорация қилинган майдонларнинг кенгайтирилганлигини тўлароқ назарда тутиш лозимлигига эътибор берилган эди. Буни ҳозирги кунда ҳам эслатиб ўтиш зарур. Чунки янги беш йилликдаги харид қилиш планларини ғоят яқин муддатлар ичида ишлаб чиқиб, область, район ва хўжаликларга маълум қилиш вазифаси турибди.

Планлаштиришда ўтмишда йўл қўйилган хатоларнинг такрорланишига батамом барҳам бермоқ керак. Бу хатолардан бири шундан иборат эдики, баъзи областлар ва районларда бир қисм хўжаликларга пасайтирилган планлар, иккинчи қисм хўжаликларга эса, аксинча, оширилган планлар бериларди. Бу нарса давлат топшириқларининг бажарилишига ҳамда шундай колхоз ва совхозларнинг экономикасига салбий таъсир кўрсатарди.

Айни маҳалда баъзи колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари дон ва бошқа маҳсулотлар харид қилиш давлат планининг бажарилишида йўл қўяётган интизомсизлик фактларига эътибор бериш зарур. Яна бир марта уқдириб ўтамизки, планни ўзгартиришга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ, шу билан бирга уни бажармаслик ҳам мумкин эмас. Умумхалқ манфаатлари мана шу принципда намоён бўлади.

Бир неча бор таъкидлаб ўтилганидек, биз учун буғдой билан бир қаторда жавдар, тариқ, гречиха, нўхат, бошқа дуккакли экинлар маҳсулотини етиштиришни ва харид қилишни кўпайтиришнинг муҳим аҳамияти бор. Шоли етиштириш ва тайёрлашни анча ошириш мўлжалланади.

Биз маккажўхори етиштириш ва харид қилишга катта аҳамият берамиз. Бултур маккажўхоризорлар кенгайтирилиб, салкам 12 миллион тонна дон тўпланди. Маккажўхори экиладиган майдонларни кўпайтириш ва янада мўл ҳосил олинишига эришиш ҳамда ялпи маккажўхори ҳосилини яқин йиллар ичида 20 миллион тоннага қадар етказиш учун имкониятлар мавжуд. Планда шу қимматли экин маҳсулотлари харид қилишни кўпайтириш ҳам кўзда тутилади. Чорвачиликнинг ўсиб бораётган эҳтиёжларини назарда тутиб, арпа, сули ва бошқа ем-хашак экинлари етиштиришни кенгайтириш ҳам зарур.

Сўнгги вақтларда пахта етиштиришда вужудга келган аҳвол ҳам бизни қаноатлантирмайди. Пахта хирмони қарийб 6 миллион тоннага етган 1966 йилдан сўнг пахта етиштириш бир даражада қолиб келмоқда.

Кўпгина колхоз ва совхозларда пахта билан беда алмашлаб экилмаётганлиги шундай аҳволни вужудга келтирган сабаблардан бири эканлигини алоҳида айтиб ўтиш лозим. Олимларнинг фикрига кўра, даставвал, айни шундай алмашлаб экишга риоя қилмаслик ғўзанинг энг хавфли касаллиги — вилтнинг кенг тарқалишига олиб келдики, бу касаллик ҳосилдорликни ва маҳсулот сифатини жуда пасайтириб юборди. Баъзи ходимлар вилт касаллигига қарши курашда самарали чоралар кўриш ўрнига, вилтнинг пахтачиликка етказадиган зарари тўғрисида кўпдан кўп гапириб, кўпинча шу билан ўзлари йўл қўйган хатолар ва камчиликларни ҳам хаш-пўшлаб кетмоқдалар.

Пахтачиликни янада ривожлантириш учун шарт-шароитлар яратиб бериш мақсадларида ўз вақтида бир қанча чоралар кўрилган эди. Сув хўжалик қурилишига каттакатта маблағлар ажратилди. Бу маблағлар салкам 400 минг гектар суғориладиган янги ерларни очиш ҳамда бир миллион гектардан зиёд суғориладиган ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилашга имкон берди. Шу беш йилликда пахта харид қилиш плани колхоз ва совхозларнинг алмашлаб экишни янада кенгроқ кўламда ўзлаштиришлари ҳамда нуқул пахта экишнинг ўзи билангина чекланишдан воз кечишларига имкон берадиган миқдорда белгиланди. Аммо бу имкониятлардан тегишли тарзда фойдаланмаган жойлар ҳам бўлди. Бу нарса пахтакор республикалардаги совет, қишлоқ хўжалик ва партия органларининг жиддий нуқсонидир.

1975 йилда пахта харид қилиш планини 6,8 миллион тонна миқдорида белгилаш таклиф этилади. Барча колхоз ва совхозларда алмашлаб экишни тўла жорий этишга имкон бермоқ, пахта ҳосилдорлигини мунтазам равишда ошириб бормоқ ва кейинчалик пахта етиштиришни анча катта ҳажмларда ошириб бормоқ учун планни бундан кўра ортиқроқ белгилаш мақбул бўлмаса керак. Суғориладиган ерларда бе[...]зорларни кенгайтириш айни маҳалда озуқа базасини [...]ҳкамлашга, шу билан пахтакор республикаларда [...] маҳсулотлари етиштиришни кўпайти[...]и.

[...]хозлар қанд лавлаги, кунгабоқар етиш[...]ор даражага эришдилар. Шунга қара[...]лар етиштириш ва тайёрлашни кў[...]да ҳам бир қанча қўшимча чораларни [...] 1975 йилда давлатнинг қандлавла[...]иллион тоннагача ва кунгабоқар уру[...]иллион тоннага қадар етказиши так[...]

[...]а ривож топмоғи лозим. Зиғир поя[...] ишлашни механизациялаш ва жо[...]оя ҳосилдорлиги ва тола сифати[...]қ, 1975 йилда 520 минг тонна [...] харид қилинишини таъминлаш[...]

[...], каноппоя, каноп, хмель, тама[...]риш ва тайёрлашни ҳам кўпай[...]бундай хом ашёлар камчил бў[...]лишининг сабаби шуки, бу экин[...]а эътибор берилмаётир. Ишлаб [...]уроллантириш масалалари бўш [...]арда рентабелли етишмайди. [...]мева ва полиз экинлари маҳсу[...]проқ эътибор берилишини талаб [...]и сабзавот ва полиз экинлари [...]ва ҳосилдорлиги секин ўсмоқда. [...]ригача давлатнинг картошка ха[...] тоннагача, сабзавот харид қили[...], хўл мева ва резавор мева ха[...]оннагача, узум харид қилишни [...]зиш кўзда тутилади. Бу ушбу [...]шилган даражадан 1,5 — 2 ҳис-

ИЮЛ[...]
ОБ-ҲАВО[...]
СОВЕТ ЎЗБЕКИСТ[...]
Орган Центрального Комите[...]
Узбекистана, Верховного Со[...]
Министров Узбекской ССР.
№ Г. —153.

Колхозлар ва совхозларда, шунингдек тайёрлов ташкилотлари ва савдо-сотиқ ташкилотларида ишлаб чиқаришнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, картошка, сабзавот, полиз экинлари маҳсулотлари ва хўл мевани сақлаш ва қайта ишлаш юзасидан катта ишлар бажариш зарур. Мавжуд совхозларнинг ишини анча яхшилаш ҳамда юксак даражада механизациялашган товар сабзавот ва картошка етиштирувчи янги катта-катта хўжаликлар ташкил қилиш лозим. Яқин йиллар ичида аҳолининг сабзавот, хўл мева ва полиз экинлари маҳсулотларига бўлган талабини тўлароқ қондириш учун зарур бўлган ҳамма ишни қилмоқ керак.

Ўртоқлар! Чорвачиликни юксалтириш масалаларига алоҳида тўхталиб ўтиш керак. Маълумки, бу тармоқ узоқ вақт орқада қолиб келди.

Сут, гўшт ва бошқа чорвачилик маҳсулотлари етиштиришнинг рентабелли даражаси пастлиги чорвачиликни ривожлантиришга кейинги вақтларгача тўсқинлик қилиб келди. Рентабелли даражасининг пастлиги кенгайтирилган такрор ишлаб чиқариш учун шароит яратиб бермади.

Сиёсий бюро колхозлар ва совхозларнинг чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтиришдан моддий манфаатдорлигини оширишни мақсадга мувофиқ деб топди. Шу йил март ойида шу масалага доир қабул қилинган қарорда қуйидаги чоралар белгилаб берилди:

— сут ва қаймоқнинг харид нархлари ўрта ҳисобда 20 процент оширилди;

— чорва молларни харид қилишнинг янги нархлари жорий этилди, бу нархлар илгари тайинлаб қўйилган усталарни ҳам ўз ичига олади, шу билан бирга қўй, эчки ва уй қуёнларининг нархлари оширилди, баъзи областлар ва республикаларда эса қорамолларнинг ҳам нархлари оширилди;

— чорвачилик маҳсулотларининг ҳамма турларига мамлакат зоналарида харид нархлари колхозлар, совхозлар ва аҳоли учун битта қилиб белгиланди;

— ёш қорамолларни тез боқиб семиртиришни ва тағин ҳам юқори кондицияли қилиб топширишни рағбатлантирмоқ учун колхозлар ва совхозлар томонидан вазни 300—420 килограммдан ошиқроқ қилиниб давлатга сотилаётган ёш қорамолларнинг харид нархига мамлакат зоналари бўйича табақалаштирилган ҳолда 35—50 процент миқдорида устама тайинланди;

— жуннинг баъзи турлари учун харид нархлари ўрта ҳисобда 20—30 процент оширилди;

— давлатга йиллик пландан ташқари сотилган чорва мол, парранда, сут, жун ва тухум учун колхоз ва совхозларга харид нархларига 50 процент миқдорида устама тўланадиган бўлди. Чорва моллар ва парранда учун мазкур устамаларни хўжаликда йил бошида бўлган чорва моллар туёғи кўпайтирилган тақдирдагина тўлашга қарор қилинди.

Чорвачилик маҳсулотларининг янги харид нархлари гўшт, сут ва бошқа маҳсулотларнинг чакана нархларини оширмай туриб тайинланди.

Шундай қилиб, колхозлар ва совхозларга эндиликда иқтисодий стимуллар яратиб берилди. Хўжалик ишлари тўғри юритилган тақдирда бу стимуллар аслини олганда барча қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштиришнинг етарлик равишда рентабель қилишга имкон беради.

Колхозлар ва совхозларнинг чорвачилик маҳсулотларини етиштиришдан моддий манфаатдорлигини ошириш учун давлатнинг қўшимча сарфлар қилишига тўғри келди, албатта. Шу сабабли хўжаликларда бу маблағлардан қандай фойдаланилаётганлигига бепарво қарай олмаймиз. Бу ишда колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари ва мутахассислар давлат манфаатларини кўзлаб ҳаракат қилишлари лозим. Колхозлар ва совхозлар олинган қўшимча маблағларни, аввало, ишлаб чиқаришни кенгайтиришга, ем-хашак базасини ривожлантириш ва мустаҳкамлашга, фермалар қуришга, чорвачиликни техника билан таъминлашга сарфлашлари ва шу асосда гўшт, сут, тухум ва жун етиштиришни ва давлатга сотишни жуда яқин фурсат ичида анча кўпайтиришлари шарт.

Партия, совет ва қишлоқ хўжалик органлари колхоз ва совхозларнинг харид нархлари оширилганлиги сабабли қўшимча олинадиган маблағлардан фойдаланишларини қаттиқ контроль остига олишлари лозим. Шу билан бирга, ҳар бир хўжаликда маҳсулот таннархини ҳар томонлама пасайтириш, шунингдек унинг сифатини ошириш учун курашни чинакам авж олдириш керак.

Янги беш йилликда гўшт етиштиришни кўпайтириб, 1975 йилда 15,6 миллион тоннага (сўйилган вазнда), сут етиштиришни 98 миллион тоннага, тухум етиштиришни 51 миллиард донага етказиш зарур. Бу эса, аҳоли жон бошига ҳисоблаганда гўшт ва гўшт маҳсулотларини истеъмол қилишни кўпайтиришга имкон беради.

Чорвачилик маҳсулотлари харид қилишнинг 1975 йилги давлат планини қуйидаги ҳажмда белгилашни таклиф қиламиз:

	1975 йил
Чорва ва парранда (тирик вазнда)	16 миллион тонна
Сут	55,0 миллион тонна
Тухум	26,0 миллиард дона
Жун (ҳисобга ўтказиладиган вазнда)	470 минг тонна

Шу билан бирга, биз колхозлар ва совхозлар пландан ташқари ва оширилган нархлар билан 8—10 процент чорвачилик маҳсулотларини ҳар йили давлатга сотиб турадилар, деб мўлжалламоқдамиз.

Маҳсулдорликни ошириш ҳамда чорва ва парранда сонини зарур миқдорда кўпайтириш асосидагина гўшт етиштиришни ҳамда сут ва бошқа чорвачилик маҳсулотлари харид қилишни шу қадар анча кўпайтиришга эришиш мумкин. Бу масала принципиал аҳамиятга эга, чунки чорва туёғини кўпайтирмай туриб унинг маҳсулдорлигини ошириш йўли билан ҳам чорвачилик маҳсулоти етиштиришни кўпайтириш вазифасини ҳал қилиш мумкин деган фикр ходимларнинг бир қисми орасида тарқалган.

Чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтиришнинг асосий омилларини бизнинг шароитимизда қарама-қарши қилиб қўйиш давлатга катта зарар етказиши мумкин. Биз чорванинг маҳсулдорлигини ҳам ҳар томонлама оширишимиз, чорва туёғини ҳам ҳар томонлама кўпайтиравершимиз керак. Хўжаликларда муайян миқдорда чорванинг бўлиши биз учун чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтиришнинг жуда муҳим манбаидир. Чорва ва паррандаларни кўпайтиришга эътиборни сусайтириш жуда қўпол ва тузатилиши қийин хато бўлади.

Чорвачилик тўғрисида гапирганимизда биз фақат колхозлар ва совхозларнигина назарда тутаётганимиз йўқ. Кўпинча маҳаллий ходимлар бу тармоқдаги аҳволга баҳо берганларида фақат жамоат чорва молларининг ўсиши билангина қаноатланадилар, хўжаликларнинг бошқа категориялари тўғрисида улар бош қотирмайдилар.

Биз бу ишга реал нуқтаи назардан қарашимиз лозим. Қишлоқ меҳнатчиларининг кўплари ўз хўжаликларида чорва ва парранда боқмоқдалар. Улар ёш молларни сотиб олиш, ўзларининг чорвалари учун ем-хашак тайёрлаш имкониятига эга бўлишлари керак ва бу тўғрида ғамхўрлик қилиниши лозим. Шу мақсадда гарантияланган меҳнат ҳақи ҳисобидан колхозчиларга дон, дағал ва ширали ем-хашак бериб туришни колхозларга тавсия қилмоқ керак.

Чорвачилик маҳсулотларини тайёрлаш зиммасига юклатилган ташкилотлар аҳолидан чорва, сут, парранда ва бошқа чорвачилик маҳсулотлари қабул қилиб олишни тартибга солишлари мутлақо шарт. Улар ишни шундай ташкил қилишлари кераккн, ҳар бир киши ўзида бўлган ортиқча маҳсулотни ўша жойнинг ўзида реализация қила оладиган бўлсин.

Чорва ва парранданинг маҳсулдорлигини янада оширишга жиддий эътибор берилиши лозим. Бу соҳада бизнинг жуда катта резервларимиз бор.

Марказий Комитет Пленумларида Ўрта Осиё ва Закавказье республикалари тўғрисида гарчи илгари ҳам гапирилган бўлсада, аммо Арманистон, Озарбайжон, Грузия, Ўзбекистон, Туркманистон ва Тожикистон қишлоқ хўжалик, совет ва партия органларининг раҳбарларига, чорвачилик билан, айниқса чорванинг маҳсулдорлигини ошириш ва шу тариқа колхозлар экономикасини мустаҳкамлаш билан чинакам шуғулланиш пайти келди, деб ҳозирги кунда ҳам айтишимиз лозим. Шу республикалардаги кўпгина хўжаликларда ҳар бир сигирдан соғиб олинаётган сутнинг миқдори ҳануз жуда кам эканлигига тоқат қилиб бўлмайди.

Келгуси беш йилликнинг охирига бориб колхоз ва совхозларда ҳар бир сигирдан соғиб олинаётган сутнинг ўртача миқдорини мамлакат бўйича камида 2600 килограммга етказиш, шаҳар атрофи зоналарида ва интенсив сут чорвачилиги билан шуғулланаётган бошқа районларда 3500—4000 килограммга етказиш зарур. Гўштга сўйилаётган қорамолнинг вазнини 350 — 400 килограммга етказиш керак.

Саноат асосида маҳсулот етиштиришни кенг жорий қилиш чорвачиликни янада юксалтириш учун катта аҳамиятга эга. Ишлаб чиқаришни шундай ташкил этиш юксак даражада самарали эканлигини тажриба кўрсатиб турибди.

Масалан, «Птицепром» системасида кейинги йилларда 281 та паррандачилик фабрикаси қурилди ва реконструкция қилинди. «Птицепром» хўжаликларида тухум етиштириш кўпайтирилиб, 1965 йилдаги 3,2 миллиард донадан 1969 йилда 8,9 миллиард донага етказилди. Ҳар бир товуқдан олинаётган тухум йилига 158 донадан 190 донага етказилди. Бир қанча паррандачилик фабрикалари тухумга кирган ҳар бир товуқдан 250 донага етказиб тухум олмоқда, меҳнат ва озуқа сарфланишини камайтириши жиҳатидан яхши кўрсаткичларга эга, хўжаликнинг юксак даражада рентабель бўлишини таъминламоқда. Чўчқа ва қорамолларни боқиб семиртиришга ихтисослаштирилган хўжаликлар яхши натижаларни қўлга киритмоқда.

КПСС Марказий Комитетининг топшириғига биноан, эндиги беш йилликда шаҳарлар яқинида чўчқа гўшти етиштириб берадиган, қорамолни боқиб семиртирадиган, сут етиштириб берадиган йирик саноат комплексларини ва янги паррандачилик фабрикаларини қуриш тўғрисидаги таклифлар ишлаб чиқилди. Механизациялаштирилган қўйчилик фермалари ҳам барпо қилинади.

Чорвачилик комплекслари қуришга катта аҳамият бераётирмиз. Бу комплексларни қуришга барча қурилиш министрликларини тортиш зарур. Партия ва совет органлари чорвачилик комплекслари учун ускуналар ишлаб чиқаришни ва бу комплексларни ишга туширишни ўзларининг доимий контролликлари остига олишлари зарур. Ишни шундай ташкил қилиш кераккн, мана шу корхоналарни қуришни ва уларнинг қувватларини ўзлаштиришни қисқа муддатлар ичида тугаллайлик.

Гўшт чорвачилигини айниқса шарқий районларда ривожлантиришга жиддий эътибор берилиши лозим. Қозоғистон, Сибирь, Волга бўйи, Жанубий Урал ва Ўрта Осиё районларида чорва боқиш учун мавжуд қулай табиий шароитлардан тузук фойдаланаётганимиз йўқ. Зарур маблағлар ажратиш ва бирқанча янги чорвачилик совхозлари тузиш мақсадга мувофиқ бўлса керак.

Қўйчиликни ривожлантириш тўғрисида жуда кўп гапирдик. Кўп республикалар, ўлкалар ва областларда бу тармоқдаги ишларнинг аҳволи жуда секин яхшиланмоқда. Қўйлар учун керакли бинолар ҳали ҳам кам қурилмоқда, яйловларни сув билан таъминлаш, озуқа тайёрлаш топшириқлари бажарилмаётир. Қўйчилик аслини олганда ибтидоий тарзда олиб борилмоқда. Ноқулай об-ҳаво шароитлари бошқа ҳар қандай тармоққа қараганда ҳам қўйчиликка кўпроқ зарар етказмоқда. Бултур шундай бўлди. Қозоғистон, Ўзбекистон, Туркманистонда ва бошқа бирқанча республикаларда қишловга яхши тайёргарлик кўрилмаганлиги натижасида қўйларнинг кўплаб нобуд бўлишига йўл қўйилди.

Қўйчиликка муносабатни тубдан ўзгартириш керак. Бу тармоққа мустаҳкам негиз яратиб бериш, унга капитал маблағлар, техника, қурилиш материаллари ажратиб бериш, чўпонларни, қўйчиликда ишлаб турган ходимларнинг ҳаммасини ардоқлаб, уларга ҳар доим ғамхўрлик қилиш зарур. Ери қора тупроқ бўлмаган зонадаги районларда чорвачилик қисқа муддатлар ичида қайта тикланиши лозим. Бу зона районларида иш тўғри олиб борилган тақдирда қўйчилик янги иқтисодий шароитда рентабелли тармоқ бўлиб қолади.

Ўрдак, ғоз, курка, уй қуёнлари ўстириш билан, асаларичилик билан, катта-катта ҳовузларда балиқчилик қилиш билан анча яхшироқ шуғулланиш керак. Ҳамма жойда деярли яхши шароит бўлишига қарамай, баъзи областларда бу иш ташландиқ ҳолга келиб қолди.

Ўртоқлар! Кейинги йилларда бизда бир қанча йирик саноат районлари вужудга келди. Бу районлар қишлоқ хўжалик маҳсулотларига бўлган ўз эҳтиёжларининг кўп қисмини бошқа ўлкалар ва областлардан ташиб келтирилган маҳсулотлар ҳисобига қондирмоқдалар. Ваҳолонки, шу районларнинг ўзида қишлоқ хўжалик маҳсулотларини кўп миқдорда етиштиришни ташкил этиш мумкин.

Узоқ Шарқни олиб қаранг. Ҳар йил Узоқ Шарққа кўп миқдорда гўшт, тухум, сут маҳсулотлари ва бошқа маҳсулотлар ташиб келтирилади. Вундан дарров воз кечиб бўлмайди, албатта. Лекин биз бу районни ўзида етиштирилган, масалан, парранда гўшти, сут, тухум, шунингдек сабзавот билан таъминлаш вазифасини қўйишимиз ва бу проблемани қисқа муддат ичида ҳал этишимиз керак. бунинг учун имкон борича янги совхозлар ташкил этишимиз лозим.

Тюмень области тўғрисида ҳам худди шу фикрни айтиш мумкин. Нефть ва газ қазиб чиқаришнинг катта марказига айланаётган бу область тез орада чорвачилик маҳсулотларини кўпроқ талаб қиладиган бўлиб қолади. Областда жуда катта ўтлоқлар ва яйловлар бор. Дуруст, бу ўтлоқлар ва яйловлар мелиорацияга муҳтож, лекин ахир биз бутун мамлакатда мелиорация ишларини кенгайтирмоқчимизку. Бинобарин, Тюмень областига бу мақсадлар учун зарур маблағлар берайлик, бу областда ҳам янги гўштчилик ва сутчилик совхозлари қурайлик ва шу катта саноат районини чорвачилик маҳсулотлари билан таъминлаш проблемасини ҳал қилайлик.

Иркутск, Томск областларини ва мамлакатнинг тез ривожланаётган бошқа янги саноат районларини чорвачилик маҳсулотлари билан таъминлаш проблемасини ҳам мана шу тарзда ҳал қилиш керак.

Албатта, биз Сибирнинг ва Узоқ Шарқнинг бошқа областлари каби Тюмень областининг ҳам раҳбар органлари ўзларида қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни анча кенгайтирмоқ учун мумкин қадар кўп ташаббус кўрсатадилар ва ғайрат сарфлайдилар, деб ўйлаймиз. Планлаштирувчи ва қишлоқ хўжалик органлари тўғри қарорлар қабул қилмоқ учун шу масалаларнинг ҳаммасини диққат ва эътибор билан ишлаб чиқишлари керак. Умуман биз шунга интилмоғимиз кераккн, барча республикалар ва областлар қишлоқ хўжалик маҳсулотларини бошқа районлардан ташиб келтиришни энг кўп даражада қисқартириш мақсадида ўзларининг ички имкониятларидан мумкин қадар тўлароқ фойдаланишлари керак.

Ўртоқлар!

Чорвачиликни юксалтирмоқ учун бизга энг зарур нарса у ҳам бўлса ем-хашак, ем-хашак ва яна ем-хашакдир. Бу ҳақиқат ҳаммага маълум, албатта. Ем-хашак масаласини эса биз биринчи марта кўтариб чиқаётганимиз йўқ. Шундай бўлса ҳам, кўпгина республикалар, областлар ва ўлкаларда бу муҳим ишга муносабат афсуски, унчалик яхшиланганн йўқ.

Ем-хашак етиштириш, ўтларнинг, хашаки илдиз меваларнинг, силосбоп экинларнинг ҳосилдорлигини ошириш билан керакли равишда шуғулланиш ўрнига, кейинги вақтларда баъзи колхозлар совхозлар, районларнинг, шунингдек областларнинг раҳбарлари ем-хашак проблемасини бир ёқлама, донни озуқа тариқасида сарфлашни фақат кўпайтириш ҳисобига ҳал қилмоқдалар, бошқа раҳбарлар эса, бундан кўра ҳам осонроқ йўлни топиб олганлар — давлат ресурсларидан озуқа ажратиб беришни сўраб ҳар доим мурожаат қила берадилар.

Озуқанинг ҳамма турларини — пичан, терт, силос, пичан уни, илдиз меваларни етиштиришни анча кўпайтириш керак. Колхоз ва совхозларда 60 миллион гектардан кўпроқ ер ем-хашак экинлари билан банд. Бу — мамлакатдаги жамики экин майдонининг қарийб 30 процентини ташкил қилаётган жуда катта майдондир. Ем-хашак экинлари экилаётган майдонларни янада кенгайтириш мақсадга мувофиқ бўлмайдиган ишгина бўлиб қолмасдан, шу билан бирга, аслини олганда бундай экин майдонларини кенгайтиришнинг имкони ҳам йўқ. Дағал ва ширали ем-хашаклар етиштиришни кўпайтиришнинг асосий йўли шуки, бу экинларнинг ҳосилдорлигини ошириш керак.

Эндиги беш йилликда ўтлоқ ва яйловларни яхшилаш ишларини кенгайтириш, серҳосил маданий яйловлар вужудга келтириш мўлжалланмоқда. Ўтларнинг уруғлари билан, шу жумладан, ўтлоқ-яйловларда ўсадиган ўтларнинг ҳам уруғлари билан таъминлаш проблемасини ҳал қилиш керак. Ем-хашак тайёрлашни механизациялашнинг катта аҳамияти бор. Мамлакатимизда табиий ва экилган ўт билан банд ерлар шу қадар кўпки, бу ерларда ҳозир бизда бўлганига қараганда икки баравар кўп чорва боқиш мумкин. Лекин пичан ва бошқа дағал хашакларни тайёрлаш, афсуски, кўпинча алмисоқдан қолган усуллар билан олиб борилмоқда. Меҳнатни кўп талаб қиладиган бу ишга техника тараққиёти унчалик таъсир қилгани йўқ.

Дондан мол озуқаси тариқасида тўғри фойдаланиш катта масаладир. Бултур чорвачилик эҳтиёжлари учун сарфланган 80 миллион тонна доннинг фақат тўртдан бир қисмигина омухта ем тариқасида фойдаланилди. Ем учун ажратилган бу доннинг қолган қисми молларга ўз ҳолича берилаверди, бунинг натижасида дон жуда кўп миқдорда ортиқча сарф бўлиб кетди. Бу эса биздаги омихта ем саноати орқада қолаётганлигининг натижасидир.

Омихта ем ишлаб чиқаришни ривожлантиришда иккита асосий йўлдан борсак тўғри иш қилган бўламиз, деб ўйлайман. Биринчи йўл шуки, омихта ем ишлаб чиқарадиган давлат заводларини вужудга келтириш керак. Бу заводлар асосан ихтисослаштирилган катта паррандачилик ва чўчқачилик хўжаликлари учун тўла қимматли омихта ем ишлаб чиқарадиган заводлар бўлиши лозим. Бу заводларнинг қувватларини бутун чоралар билан ошира бериш керак. Шу билан бир вақтда колхозларга ва совхозларга сотиш учун шу заводларда ем-хашакларга қўшиб бериладиган оқсил витаминлик моддалар ва премикслар ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш керак.

Иккинчи йўл шуки, колхозлар ва совхозларда шу хўжаликларнинг ўз ёнидан ва саноат берадиган қўшимчалардан фойдаланиш асосида омихта ем ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш керак. Бунинг учун автоматлаштирилган ва омихта ем ишлаб чиқарадиган тежамли агрегатларни кўплаб ишлаб чиқаришни дарҳол ташкил этиш талаб қилинади.

Колхозлар ва совхозларда хашаки оқсил анча етишмай турибди. Шу сабабли мен хашаки оқсил проблемасига эътиборни жалб қилмоқчиман. Шу муносабат билан таркибида оқсил моддаси кўп бўлган беда, йўнғичқа, вика, сўя, нўхат, люпин сингари экинлар экишни кенгайтириш, шунингдек пичан уни ишлаб чиқаришни кўпайтириш билан бир қаторда гўшт-суяк уни ва балиқ уни, ёғи олиниб бўлган қуруқ сут, озуқа боп ачитқи чиқаришни ҳам анча кўпайтириш керак. Гўшт-сут, балиқчилик, озиқ-овқат ва целлюлоза-қоғоз саноати корхоналарига оқсил моддали озуқалар чиқариш бўйича оширилган топшириқлар белгилаб қўйиш керак. Микробиология саноатининг озуқабоп ачитқилар ишлаб чиқариш қувватини 1 миллион тоннага етказиш лозим.

Хуллас, ўртоқлар, янги беш йилликда биз катта ишлар қилишимиз керак. Чорвачилик маҳсулоти етиштириш ишларининг аҳволини анча яхшиламоқ учун кўп куч ва ғайрат сарфлашимиз лозим.

II. Қишлоқ хўжалигининг моддий-техника базасини янада мустаҳкамлаш тўғрисида

Ўртоқлар! Қишлоқ хўжалигимизнинг моддий-техника базаси биз учун туб ва асосий масала. Сиёсий бюро қишлоқ хўжалигининг моддий-техника базасини бутун чоралар билан мустаҳкамлаш, колхозлар ва совхозларни замонавий илғор машина-техникаси билан таъминлаш, уларни минерал ўғитлар билан таъминлаш ҳамда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш суръатларини тезлатиш соҳасида айниқса бизнинг шароитимизда жуда катта аҳамиятга эга омил бўлган ерларни мелиорация қилишни кенг ривожлантириш яқин йиллар ичида бизнинг марказий вазифамиз бўлиши лозим эканлигини уқтириб ўтди.

а. ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИГА КАПИТАЛ МАБЛАҒЛАР САРФЛАШ ТЎҒРИСИДА

Сиёсий бюро шуни белгилаб қўйдики, янги беш йилликда ишлаб чиқариш бинолари қуриш ҳамда техника сотиб олиш, уй-жой ва маданий-маиший қурилиш учун қишлоқ хўжалигига давлат томонидан 77,6 миллиард сўм капитал маблағ ажратилиши керак, шу жумладан, қурилиш-монтаж ишларига 45,9 миллиард сўм маблағ ажратилиши керак. Ўзингиз кўриб турибсизки, ўртоқлар, бу — жуда катта маблағ. Бу маблағ ҳозирги беш йилликда қишлоқ хўжалигини ривожлантиришга сарфланаётган маблағнинг ҳажмидан 1,7 баравар кўп.

Шу билан бир қаторда колхозлар ҳам ўзларининг экономикаси ўсганлиги туфайли капитал қурилишга ва техника сотиб олишга илгаригига қараганда кўпроқ маблағ сарфлашлари мумкин. Дастлабки қилинган ҳисоблар шуни кўрсатиб турибдики, янги беш йилликда колхозлар томонидан сарфланадиган капитал маблағлар тахминан 1,5 баравар кўпайиб, 43 миллиард сўмга етади, шу жумладан, қурилиш-монтаж ишларига 28 миллиард сўм сарфланади. Госплан буни назарда тутиб, колхозлар томонидан маблағ сарфланиб қилинадиган ишларни материал-техника ресурслари билан тўлиқроқ таъминлашни кўзда тутиши, Госснаб эса шу ресурсларни ўз вақтида етказиб беришни ташкил этиши керак.

Трактор машинасозлигини, қишлоқ хўжалик ва мелиорация машинасозлигини ривожлантиришга капитал маблағ сарфлаш кўпайтирилади. Минерал ўғитлар ва ўсимликларни ҳимоя қилиш воситаларини ишлаб чиқаришга 7,5 миллиард сўм, микробиология саноатини ривожлантиришга 1,2 миллиард сўм ажратилади. Мавжуд элеваторларни, ғалла омборларини, омихта ем саноати, гўшт, сут, озиқ-овқат саноати, енгил саноат ҳамда қишлоқ хўжалик маҳсулотларини тайёрлаш ва қайта ишлаш билан алоқадор бошқа саноат тармоқлари корхоналарини кенгайтиришга ва янгиларини қуришга бериладиган маблағлар ҳам кўпайтирилади.

Мана шу айтиб ўтилган рақамлардан янги беш йилликда қишлоқда нақадар катта қурилиш ишлари программасини бажаришимиз кераклиги кўриниб турибди. Бу эса, СССР қишлоқ қурилиши министрлигининг ишлаб чиқариш қувватларини, ҳеч сўзсиз анча кўпайтиришни талаб қилади. Беш йилликнинг охирига бориб ҳар йили бажариладиган қурилиш-монтаж ишларини камида 5,5 миллиард сўмга етказиш керак. Лекин бу ҳам мўлжалланаётган ишлар ҳажмини тўла равишда ўзлаштиришга имкон бермайди. Шу сабабли бошқа қурилиш министрликларининг ҳаммаси ҳам қишлоқ хўжалик объектларини қуришда актив қатнашишлари керак.

Колхозлараро қурилиш ташкилотларини ривожлантиришга бутун чоралар билан кўмаклашиш керак. Ўтган йиллар ичида бу ташкилотлар анча ўсди, мустаҳкамланди ва жойларда тузуккина обрў қозонди. Колхозлараро қурилиш ташкилотлари бажарган қурилиш-монтаж ишларининг ҳажми 1969 йилда икки миллиард сўмдан ошиб кетди.

Совет қишлоғида ишлаб чиқариш, маданий-маиший ва уй-жой қурилишининг суръати ва кўлами тобора ошиб бормоқда. Қишлоқдаги қурилиш халқ хўжалигининг катта тармоғи бўлиб қолмоқда ва табиийдирки, бу қурилиш диққат ва эътиборга, омилкорлик билан қилинадиган доимий раҳбарликка муҳтож. Бу тўғрида яна бир марта гапиришга тўғри келаётганлигининг сабаби шуки, қишлоқ қурилишида камчиликлар кўп. Қурилиш планлари йил сайин бажарилмай қолмоқда. Маблағларни сочиб юборишдан иборат зарарли практика ҳали ҳам бор. Яхши лойиҳалар, айниқса чорвачилик биноларининг яхши лойиҳалари кам. Муҳим объектларни қуриш кўпинча йўл қўйиб бўлмайдиган даражада чўзиб юборилмоқда. Масалан, Рязань, Донецк ва бошқа баъзи областлардаги паррандачилик фабрикалари қурила бошлаганига 5 йилдан кўпроқ бўлди. Қустанай областининг Орқалик шаҳрида ва Фурмановский посёлкасида эса элеваторлар қурила бошлаганига 9 йилдан ҳам ошиб кетди. Бу тарзда қуриш ярамайди, ўртоқлар.

Барча совет ва хўжалик органларининг, шунингдек партия ташкилотларининг қишлоқ қурилишига муносабатини тубдан яхшилаш керак.

Бинокорлик материаллари ва биринчи навбатда қишлоқ учун зарур бўлган ғишт, ойна, дурадгорлик буюмлари ва ёғоч тахта ишлаб чиқарувчи саноат қувватларини барча чоралар билан ошириш керак.

Қурилиш материаллари саноатини ривожлантиришга кетадиган харажатлар бошқа соҳалардагига қараганда унча кўп бўлмагани ҳолда қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг ишлаб чиқариш базасини мустаҳкамлаш ҳамда қишлоқни секин-аста қайта қуриш проблемасидек муҳим социал иқтисодий вазифаларни ҳал қилишимизга имкон беради.

б. ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ ХИМИЯЛАШТИРИШ СУРЪАТЛАРИ КУЧАЙТИРИЛСИН

Ўртоқлар!

Биз сўнгги икки йил мобайнида минерал ўғит ишлаб чиқарувчи қувватларнинг анча оширилишига эриша олдик. Агар 1966—1967 йилларда ҳар йили 3,3 миллион тонна маҳсулот берадиган янги қувватлар ишга тушириб турилган бўлса, 1968 йилда 5,2 миллион тонна, бултур эса 11 миллион тоннадан зиёд маҳсулот ишлаб чиқарадиган янги қувватлар ишга туширилди.

Воскресенский, Новомосковский, Северо Донецкий, Солигорский химия комбинатлари, Соликамский калий комбинати, «Апатит» комбинати, Гомель суперфосфат заводи, Гродно азот-ўғит заводи каби мамлакатда донги чиққан корхоналарнинг коллективлари қишлоқ хўжалигини химиялаштириш ишига катта ҳисса қўшмоқдалар.

Келаси беш йилликда 40 миллион тонна ҳажмида минерал ўғит ишлаб чиқарувчи янги қувватлар ишга туширилишини таъминлаш, ўғит ишлаб чиқаришни эса 1975 йилда 90 миллион тоннага қадар етказиш мўлжалланади. Ушбу масала юзасидан Марказий Комитет Сиёсий бюросининг махсус қарори қабул қилинди. Қишлоқ хўжалигига 72 миллион тонна минерал ўғит ҳамда чорвачилик учун 3 миллион тонна ем—фосфат етказиб берилади.

(Давоми учинчи бетда).

ЎРТОҚ Л. И. БРЕЖНЕВ ДОКЛАДИ

(Боши 1 ва 2- бетларда).

Қишлоқ хўжалигини химиялаштиришнинг шу катта программасини бажариш учун беш йил мобайнида 16 та янги завод ва ўғит ишлаб чиқарувчи мавжуд корхоналарда 110 та катта цех, ўсимликларни ҳимоя қилиш химиявий воситалари ишлаб чиқарувчи 42 та янги корхона ва ем-ачитқи ишлаб чиқарувчи 15 та катта ихтисослаштирилган корхона қурилиши керак. Бинокорлар химия ва микробиология саноати корхоналарини қуриш ишлари суръатларини кескин равишда оширмоқлари лозим.

Бу—бизнинг қишлоқ хўжалигини химиялаштириш билан боғлиқ яқин ўртадаги вазифаларимиздир. Келажакда, янги беш йилликдан кейин биз ўсимликларни ҳимоя қилиш химиявий ва биологик воситаларини ишлаб чиқарувчи қувватларни яна анча кўпайтиришимиз лозим. Дастлабки ҳисоб-китобларнинг кўрсатишича, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришнинг янада оширилишини таъминлаш учун 1980 йилда химия саноати минерал ўғит ишлаб чиқаришни тахминан 150 миллион тоннагача етказмоғи лозим. Ана шунақанги ишга ҳозирнинг ўзидан тайёргарлик кўриб бориш керак.

Бизга кўплаб минерал ўғит, ғоят сифатли минерал ўғит керак. Қишлоққа юксак концентрациялашган комплекс ўғит қарийб етказиб берилмаяпти, бундай ўғит атиги 6 процент миқдоридагина ишлаб чиқарилмоқда. Ҳолбуки, бундай ўғит тахминан 50 процент миқдорида бўлмоғи лозим. Химия саноатининг ходимлари алоҳида эҳтиёж сезилаётган фосфорли ўғитлар ишлаб чиқаришни анча тез кўпайтиришлари ҳам керак.

Истеъмолчиларга минерал ўғит етказиб бериш бутун бир проблемага айланиб бормоқда. Бултур завод омборларидан ўғит ўз вақтида олиб кетилмаганлигидан айрим химия корхоналарида маҳсулот тўпланиб қолиб, оқибатда ишлаб чиқаришни пасайтиришга мажбур ҳам бўлдилар. Шу муносабат билан бир воқеани эслатиб ўтишни истар эдим. Владимир Ильич Ленин граждандар урушининг ҳатто энг оғир йилларида ҳам Ишчи-Деҳқон Мудофаа Советининг «Ҳамма хил ўғитлар ташилиш жиҳатидан ғаллага бараварлаштирилади ва энг биринчи категориядаги юк сифатида белгиланган жойга ошиғич равишда элтиб берилади» дейилган махсус қарор қабул қилишини зарур деб ҳисоблаган эди.

Химия саноатининг ходимлари олдига юксак талаблар қўйилар экан, шуни ҳам назарда тутиш кераки, ўғит ташиш, уни сақлаш ва ундан фойдаланишда, шунингдек нордон тупроқларни оҳаклашда тегишли тартиб ўрнатилмас экан, куч-ғайратимиз тегишли самара бермайди. Бу соҳада ҳамма ишни ҳам жойида деб бўлмайди.

Химиявий ўғит ҳамда ўсимликларни ҳимоя қилиш воситаларидан фойдаланиш жўн иш эмас, у билим, малака, интизом ва меҳнатнинг юксак даражада уюштирилишини талаб этади. Бунга колхоз ва совхоз раҳбарлари, қишлоқ хўжалик ходимлари, шунингдек жойлардаги совет ва партия органларининг жиддий эътиборини қаратиш лозим.

в. ЕРЛАРНИ МЕЛИОРАЦИЯЛАШНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқлар! Мамлакатда Марказий Комитетнинг 1966 йил май Пленумида белгилаб берилганидек ерларни мелиорациялаш юзасидан катта ва муҳим ишлар бошлаб юборилди. Сўнгги йилларда ерларни мелиорациялаш юзасидан бажарилган ишлар ҳажми унча катта бўлмасада, биз мамлакатимиз учун ғоятда муҳим ана шу ишнинг самараларини тобора кўпроқ сезиб турибмиз.

Келаси беш йилликда сув хўжалик қурилиши ҳажмларини анча оширмоқ зарур. 1971—1975 йилларда 3 миллион гектар янги суғориладиган ер ишга туширилиши, 5 миллион гектар майдонда ғоят захкаш районларда мелиорация системалари қуриш, шу жумладан 3 миллион гектар майдонда ёпиқ дренаж қуриш мўлжалланади. 8 миллион гектар майдонда яйловлар, ўтлоқлар ва бошқа экинзорларни яхшилаш ишлари бажарилмоғи керак. Сув билан таъминланишни ошириш юзасидан катта-катта ишлар бажарилади ва мавжуд суғориш системалари асосан реконструкция қилиниб бўлди.

Келаси беш йилликдаги мелиорация ишларининг характерли хусусияти шуки, давлатимиз тарихда биринчи марта суғориладиган ерларда дон етиштирувчи катта-катта районлар вужудга келтиради. Мутахассисларнинг ҳисоб-китобларига кўра, 1975 йилда суғориладиган ерлардан олинадиган дон тахминан 10-12 миллион тоннага етади.

Мамлакатнинг жанубида катта-катта ишлар бажарилиши керак. Украинада 400 минг гектар янги суғориладиган ерни ишга солиш мўлжалланади. Янги беш йиллик йилларида Краснодар ва Ставрополь ўлкаларида, Ростов областида 350-400 минг гектар майдонда суғориш системалари қуриш мўлжалланади.

Ўзингизга маълумки, Сиёсий бюро Поволжьедаги ерларни суғориш масаласини кўриб чиқди. Олимлар ўтказган тадқиқотларнинг кўрсатишича, Ўрта ва Қуйи Поволжье районларида ҳамда Волга билан Урал дарёлари ўртасидаги катта майдонларни суғориш мумкин. Келаси беш йилликда ана шу районларда тахминан 600 минг гектар ерни суғориш мўлжалланади.

Марказий Комитетнинг май Пленумида яқин йиллар ичида мамлакатнинг эҳтиёжларини ўзимизда етиштирилган шоли ҳисобига тўла таъминлаш вазифаси қўйилган эди. Шу вазифа муваффақиятли ҳал қилинмоқда. Бултур ялпи шоли ҳосили 1 миллион 100 минг тоннага етди, 755 минг тонна шоли тайёрланди. Яқиндагина, 1964 йилда биз атиги 235 минг тонна шоли тайёрлар эдик.

Кубань — шоли етиштирувчи катта районга айланиб бормоқда. Қурилаётган Краснодар сув омбори (бу 1973 йилда тўлдирила бошланади) шолипояларни анча кенгайтиришга ва беш йиллик охирига бориб ўлкада шоли етиштиришни 600 минг тоннага қадар етказишга, яъни қарийб икки баравар кўпайтиришга имкон беради.

Қизил Ўрда, Сирдарё, Чимкент, Астрахань, Ростов областларида, Приморье ўлкасида ва Қорақалпоғистон АССРда шолипоя системалари қуриш юзасидан бошланган ишлар давом эттирилади.

Кенг кўламда инженерлик системалари қуриш амалга оширилиши натижасида 1975 йилга бориб мамлакатда шоли етиштириш тахминан 2 миллион тоннани ташкил қилади.

Пахтачилик районларида суғориладиган деҳқончиликни бундан буён ҳам барча чоралар билан ривожлантириш биринчи даражали вазифалардан бири бўлиб қолмоқда. Бу районларда янги беш йилликда суғориладиган янги майдонларда 650 минг гектар ерни ишга тушириш мўлжалланади.

Россия Федерациясининг қоратупроқ бўлмаган минтақасида, Узоқ Шарқда, Украина, Белоруссиянинг полесьеларида, Болтиқ бўйи республикаларидаги мелиорация ишларининг суръатларини барча чоралар билан тезлаштириш ҳам лозим.

Ўртоқлар! Суғориладиган ва захи қочириладиган ер-майдони кенгайиб борган сари биз бу ерлардан тўғри фойдаланишга тобора юксак талаблар қўймоғимиз, даставвал, бундай ерларнинг ҳар бир гектаридан мўл ҳосил олинишига эришмоғимиз керак. Суғориладиган ерлардаги ҳосилдорлик даражаси — моҳирона хўжалик юритишнинг асосий мезонидир. Афсуски, мелиорация қилинган ерлардан фойдаланишга давлат нуқтаи назаридан қарамаслик ҳоллари содир бўлаётганлиги ҳақида яна гапиришга тўғри келади.

Республикадаги суғориладиган ерлардан қониқарсиз фойдаланаётганлиги учун Озарбайжон Компартиясининг Марказий Комитети ўз вақтида жиддий танқид қилинган эди. Ўшанда бошқа республикалар, областлар раҳбарларининг номлари тилга олинмаганди. Биз ўшанда улар ўзлари тушуниб олиб, керакли амалий хулосалар чиқарадилар деб ўйлаган эдик. Фактларнинг кўрсатишича, ана шу танқидни тўғри қабул қилмаган ўртоқлар ҳам бор экан. Ҳар ҳолда Ўзбекистон ССР ва Қозоғистон ССРнинг, Ставрополь ўлкаси, Куйбишев, Ростов, Волгоград областлари ва бошқа баъзи областлардаги кўпгина колхоз ва совхозларда бугунги кунда ҳам суғориладиган ерлардан мўл ҳосил олиш учун чинакам кураш олиб борилаётгани йўқ.

Марказий Комитетнинг май Пленумидан бери мамлакатда ерларни кенг кўламда мелиорациялаш бизнинг энг муҳим умумпартиявий ва давлат вазифаларимиздан бири бўлиб қолди. Шунинг учун ҳам партия Марказий Комитети барча раҳбар кадрлардан, биринчи навбатда колхоз ва совхозларга, қишлоқ хўжалик ва сув хўжалик органларига бошчилик қилаётган коммунистлардан мелиорациялаш программасини амалга оширишга ҳам, шунингдек суғориладиган ва захи қочирилган ерларнинг ҳар бир гектаридан ғоятда самарали фойдаланишга ҳам партиявий муносабатда бўлишни талаб қилишга ҳақлидир.

Давлат мелиорациялаш ишларига жуда катта маблағлар сарфламоқда. Биз суғориладиган ерлардан ним-нисбий фойдаланилаётганлигига бамайлихотир қарайдиган баъзи ходимлар билан ортиқ муросасозлик қилиб туролмаймиз.

Янги беш йилликда суғориладиган ва захи қочириладиган ерларни ишга тушириш планларини бажарибгина қолмай, шу билан бирга сув хўжалик қурилишида тегишли ортиқча норма яратилишига, қурилиш базаси ҳамда мелиорация машинасозлиги қувватларини яна ривожлантирилишига ҳам эришмоғимиз керак.

КПСС Марказий Комитетининг 1968 йил октябрь Пленуми мелиорация ишлари перспектив планини ишлаб чиқишни зарур деб топганлиги эсингизда бўлса керак. Тегишли идоралар ва илмий муассасалар шу перспектив планни тузиб бўлишди. 1985 йилга бориб мамлакатда мелиорация қилинган ерлар майдонини тахминан 48 миллион гектаргача, шу жумладан суғориладиган ерларни 21 миллион гектаргача етказиш мўлжалланади. Бундай программанинг бажарилиши гидротехника, энергетика ишлари ва бошқа хил ишлар комплексини, мураккаб техникавий проблемалар ҳал этилишини ва албатта катта-катта маблағлар сарфланишини талаб қилади. Бу нарса бизнинг ғоят интенсив ва барқарор қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини вужудга келтиришимизга имкон беради. Қишлоқ хўжалигимизнинг келажаги — мелиорацияни кенг кўламда ривожлантирилишига боғлиқ.

г. МЕХАНИЗАЦИЯ—ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШИНИНГ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ НЕГИЗИ

Ўртоқлар! Қишлоқ хўжалигини механизациялаш—меҳнат унумдорлигини ошириш ҳамда деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари таннархини арзонлаштиришнинг ҳал қилувчи омили эканлиги яхши маълум.

Мамлакатимизнинг кўпгина районларида айни асосан техника етишмаслиги сабабли, масалан, ер шудгорланмай қолаётган жойлар ҳам бор. Ҳатто бу иш бажарилганда ҳам кечикиб қилинадики, ҳосилни оширишга нафи тегмайдиган бўлиб қолади. Бошқа қишлоқ хўжалик ишларини ўтказиш агротехника муддатларига ҳам риоя қилинмаяпти.

Дала ишларининг вақтида бажарилмаслиги қишлоқ хўжалигига жуда катта зарар етказмоқда.

Қишлоқ хўжалиги ишларини ўтказишда уюшқоқсизлик фактлари оз эмас, албатта. Биз бу ерда ношуд раҳбарларнинг ёнини олмоқчи эмасмиз. Аммо қишлоқ хўжалигини техника билан таъминлаш масаласи биз учун ғоятда муҳим масаладир. Бу ерда гап тракторлар ва қишлоқ хўжалик машиналари тўғрисида бораётир. Зотан ўрнатма ва тиркама иш қуроллари сони етарлича бўлмаса тракторларнинг нафи кам бўлади.

Янги беш йилликда қишлоқ хўжалигига қуйидаги миқдорда трактор, комбайн, мелиорация машинаси ва бошқа хил машиналар етказиб бериш мўлжалланади:

	(Минг дона) 1971 — 1975 йилларда жами юбориладигани
Тракторлар — жами	1700
Шу жумладан ҳайдов тракторлари	705
Юк автомобиллари	1100
Трактор прицеплари	1500
Қишлоқ хўжалик машиналари — миллиард сўмлик	15.
Ғалла ўриш комбайнлари	541
Силос комбайнлари	230
Қанд лавлаги қазувчи комбайнлар	60
Экскаваторлар	87
Бульдозерлар	82
Скреперлар	42,5

Биз қишлоқ хўжалигини электрлаштириш суръатларини ҳам бутун чоралар билан ўстириб бормоғимиз лозим. 1975 йилга бориб қишлоқда электр энергия истеъмоли 75 миллиард киловатт-соатгача етмоғи ёки қарийб икки баравар кўпаймоғи керак.

Чорвачиликни машина ва ускуналар билан таъминлаш ишида айниқса кўп куч-қувват сарфланади. Беш йиллик мобайнида чорвачилик ва ем-хашак ҳозирлаш учун техника етказиб беришга 6 миллиард сўм сарфлаш ёки икки баравардан зиёд кўпайтириш мўлжалланади. Бу нарса беш йиллик охирига бориб кўпчилик типовой чорвачилик биноларини комплекс механизациялашга, чорва ва парранда боқиш шунингдек ем-хашак тайёрлашнинг янада такомиллаштирган технологиясини қўллашга имкон беради.

Чорвачиликни техника ва ускуналар билан таъминлашга доир ишларни тўғри ташкил этишга жиддий эътибор берилмоғи лозим. Бизнингча «Сельхозтехника» хўжаликлар билан тузилган шартномаларга биноан чорвачилик фермаларини машина-ускуналар билан комплектлаш ва уларни монтаж қилишдан ташқари уларни ўзлаштириш ва лойиҳадаги иш унумдорлигига етказишга доир ҳамма ишларни ҳам ўз зиммасига оладиган махсус хизмат туза олса керак. Колхозчилар ёки совхоз ишчиларини машина ускуналаридан энг самарали фойдаланишга ўргатиш, машина ва механизмларнинг тўғри ишлаётганлигини кузатиш, уларни ремонт қилиб туриш, техниканинг бетўхтов ишлаши учун хўжаликларнинг раҳбарлари билан бир қаторда муайян даражада жавобгар бўлиш вазифасини «Сельхозтехника» бўлимлари зиммасига топшириш мумкин.

Ўртоқлар! Биз қишлоқ хўжалигини механизатор кадрлар билан таъминлаш проблемасига бир неча бор тўхталиб ўтдик. Лекин очиғини айтмоқ кераки, бу иш ҳозирча тўла ҳал қилинганича йўқ. Биз бундай кадрлардан анча-мунча тайёрлаб чиқармоқдамиз. Ҳунар-техника мактабларининг ўзигина ҳар йили 300 мингдан ошиқ механизатор тайёрлаб чиқармоқда. Шуларга қарамай турли сабаблар билан келиб чиқадиган қўнимсизлик катта бўлганлигидан хўжаликларда тракторчилар, комбайнчилар ва бошқа мутахассислар етишмаяпти.

Механизатор кадрларнинг қўнимсизлиги баъзи объектив сабаблар билан бир қаторда уларнинг меҳнат ва маиший шароитларига етарли эътибор берилмаётганлигининг оқибатига ҳам кўпроқ даражада боғлиқ. Ушбу масалалар юзасидан қарорлар ва муайян амалий чоралар кўрилди. Улар албатта ўз ижобий ролини ўйнади. Аммо бу чоралар қисман характерда бўлганлигидан проблемани бутунисича ҳал этишимизга имкон бермаган бўлса керак.

Иттифоқдош республикалар қатнашувида Марказий органларимиз механизатор кадрларни колхоз ва совхозларда мустаҳкамлаш мақсадларида дарҳол туб чоралар ишлаб чиқмоқлари лозим. Бунда даставвал иш ҳақи тартибга солинишини, иш стажи ва малака учун тегишинча рағбатлантиришни, шунингдек механизаторларнинг меҳнат ва маиший шароитларини анча яхшилаш масалаларини ҳам назарда тутмоқ керак. Механизатор — қишлоқда марказий фигурадир, биз бу кадрларни эъзозлашимиз, уларни колхоз ва совхозларда мустаҳкамлаш учун куч-қувватларимизни аямаслигимиз керак. Биз бусиз қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини янада юксалтириш вазифаларини ҳал қилишимиз қийин бўлади.

Ўртоқлар! Индустриямиз, шонли ишчилар синфимиз қишлоқ хўжалигини техника жиҳатидан қайта қуроллантиришда ва социалистик заминда қайта қуришда чинакам тарихий роль ўйнаганлиги ҳаммага маълум. Биз Волгоград, Харьков ва Челябинск трактор ва қишлоқ хўжалик машинасозлиги заводлари, «Ростсельмаш», каби улкан ва ветеран корхоналар билан, шунингдек Минск, Липецк ва Олтой трактор заводлари, Владимир моторсозлик заводи, Красноярск комбайн заводи, Тошкент қишлоқ хўжалик машинасозлиги заводи каби кучли корхоналар ва бошқа заводлар билан қонуний суратда фахрлана оламиз. Улар колхоз ва совхозларни неча миллионлаб ажойиб хилма-хил машиналар билан таъминлаб келди.

Бугунги кунда мамлакатимизнинг қишлоқ хўжалиги замонавий илғор техника ва ишлаб чиқариш технологияси базасида техника жиҳатидан қайта ускуналаниш зарурати олдида турибди. Бу нарса бизнинг тракторсозликни, қишлоқ хўжалик ва мелиоратив машинасозликни ривожлантиришга эътиборимизни анча кучайтиришимизни талаб этади.

Келаси беш йилликда 16 та янги трактор ва қишлоқ хўжалик машинасозлиги заводларини ишга тушириш ва юзга яқин шундай заводларни реконструкция қилиш талаб этилади. Оғир тракторлар ишлаб чиқарадиган янги завод қурила бошлаб биринчи навбати 1975 йилда фойдаланишга топширилади. Челябинск трактор заводи реконструкция қилинмоқда. Бу завод 1975 йилда ҳар бирининг қуввати 160 от кучига тенг келадиган 32 мингта трактор ишлаб чиқариши керак. Кейинчалик бориб 50 мингтадан трактор чиқарадиган қилинади. «Ростсельмаш», Таганрог ва Тула комбайн заводлари ҳам реконструкция қилина бошланди. Уларни яқин икки йил ичида «Нива» ва «Колос» типидаги янги серунум ғалла ва шоли комбайнлари ишлаб чиқарадиган қилинади.

Харьков заводида Т-150 тракторларини ишлаб чиқаришни ташкил этиш, Харьков шаҳрида трактор двигателлари заводи ва у билан кооперацияда ишлайдиган корхоналар қуриш юзасидан катта ишлар бажариш мўлжалланмоқда.

Тупроқнинг эрозияланишига қарши ишлов берадиган машиналар, тоғда деҳқончилик қилишда ишлатиладиган машиналар, техника экинлари, картошка ва сабзавотга ишлов берадиган, боғ ва токзорларда ишлатиладиган машиналар, тайёрлаб чиқарувчи заводларнинг қувватини ошириш кўзда тутилади. Чорвачилик фермалари ва ем-хашак ишлаб чиқариш учун техника тайёрлаб берувчи етарлича кучли машинасозлик тармоғини қисқа муддат ичида яратмоқ зарур.

Мелиорация машинасозлигини ривожлантириш, шунингдек қишлоқ хўжалигини транспорт билан таъминлаш юзасидан ҳам катта-катта чоралар белгилаб қўйилди. Татаристон АССРда юк автомобиллари ишлаб чиқарадиган кучли завод қуриш ҳамда юк автомобиллари прицеп ва запас қисмлар ишлаб чиқарувчи бир қанча заводларни реконструкция қилиш кўзда тутилади.

Шу ишларнинг ҳаммасини бажармоқ учун муайян вақт талаб этилади албатта. Машиналар эса қишлоққа ҳозирнинг ўзидаёқ керак. Шунинг учун Марказий Комитет Сиёсий бюроси колхоз ва совхоз ишлаб чиқаришини техника билан таъминлаш вазифаларини ҳал этишда одатда саноатнинг ҳамма тармоқлари қатнашмоқлари керак деб ҳисоблайди. Ишни шундай ташкил этмоқ кераки, қайси идорага бўйсунишидан қатъи назар бирон завод шу катта ва олижаноб ишдан четда қолмасин.

Кўпгина заводлар ўзининг асосий ишлаб чиқаришига зарар етказмагани ҳолда қишлоқ учун машиналар ишлаб чиқаришни ҳам ўзлаштира олади. Маълумки, Ленинграддаги Киров заводи асосий ишлаб чиқариши — турбина ва металл прокат чиқариш билан бир қаторда 1964 йилдан бери қишлоқ хўжалик учун К-700 маркали кучли тракторлар ҳам тайёрлаб чиқармоқда. Колхоз ва совхозлар 25 мингдан ошиқ шундай машина олишди.

Қишлоқ учун кооперация базасида машиналар ишлаб чиқаришни йўлга солиб юборишга тўла имконият бор. Амалда синаб кўрилган бу пухта метод яхши самаралар бермоқда. Днепропетровскда шундай бир завод борки, асосий маҳсулот ишлаб чиқариш билан бирга кооперация асосида кўп йиллардан бери ғилдиракли тракторлар ҳам ишлаб чиқармоқда. Сўнгги йилларда завод колхоз ва совхозларга қарийб 200 мингта чопиқ трактори етказиб берди.

Бир қанча авиация заводлари паррандачилик учун машина ускуналар тайёрлаб бермоқда. Улар ишни шундай ташкил қилишганки, асосий маҳсулот ишлаб чиқариш планига сира ҳам халақит бермаётир. Шуни айтиш кераки, авиация саноати министрлиги, корхоналарнинг директорлари ва партия ташкилотлари бу ишнинг аҳамиятини ғоят тушуниб етмоқдалар.

Ушбу Пленумга тайёргарлик чоғида баъзи саноат министрликлари меҳнат унумдорлигини ошириш, технологияни такомиллаштириш ва ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ҳисобига асосий маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмини камайтирмаган ҳолда мавжуд ишлаб чиқариш қувватларидан янада самарали фойдаланиш, қишлоқ хўжалиги талаб этаётган техникани ишлаб-чиқаришни анча кўпайтиришга қарор бердилар.

Бир қанча министрликларнинг Марказий Комитетга юборган мактубларида ўз корхоналарида асосий маҳсулот ишлаб чиқаришга зарар етказмаган ҳолда қишлоқ хўжалик машиналари ишлаб чиқаришни ташкил қилиш имкониятлари борлиги айтилган. Авиация саноати министри ўртоқ П. В. Дементьев паррандачилик фабрикалари учун ускуна ишлаб чиқаришни ёмғирлаш установкаларини комплектлаш учун қувур ва арматура етказиб беришни кўпайтиришни мўлжаллайди. Машинасозлик министри ўртоқ В. В. Бахирев министрликнинг корхоналари янги конструкциядаги сеялка ишлаб чиқаришни, кемасозлик саноати министри ўртоқ Б. Е. Бутома эса ўзи юрадиган серунум ёмғирлаш установкалари ва запас қисмлар ишлаб чиқаришни кўпайтиришни таклиф этганликларини Марказий Комитетга маълум қилганлар. Оғир, энергетика ва транспорт машинасозлиги министри ўртоқ В. Ф. Жигалин фермаларни механизациялашда ишлатиладиган машина ва ускуналар ишлаб чиқаришни, шунингдек запас қисм ва узеллар ишлаб чиқаришни кенгайтирмоқчи. Нефтни қайта ишлаш ва нефть химияси саноати министри ўртоқ В. С. Федоров Марказий Комитетга маълум қилдики, министрликнинг корхоналари қўшимча миқдорда мотор ёқилғиси, пневматик шина ва азот ўғити ишлаб чиқара олади. Мудофаа саноати министри ўртоқ С. А. Зверев Марказий Комитетга маълум қилдики, министрликнинг корхоналари К-700 маркали тракторлар, минерал ўғит соладиган машиналар ва суғориш машиналари ишлаб чиқаришни кўпайтиришни лойиҳаламоқдалар. Радио саноат министри ўртоқ В. Д. Калмиков КПСС Марказий Комитетига, министрликнинг корхоналари колхоз ва совхозларга радиотехника, алоқа воситаларини етказиб беришни анча кўпайтирадилар, деб маълум қилди.

Қишлоқ хўжалигини техника билан таъминлаш масалалари орасида миқдор томони билан бирга машина ва механизмлар сифатини ошириш проблемаси ҳам жуда муҳим аҳамиятга эга. Трактор ва қишлоқ хўжалик машиналарининг кўпинча катта-катта нуқсонлари чиқиб турганлиги, гарантияда кўрсатилган иш муҳлатларига бардош бера олмайдиган нусхалари ҳам борлиги сир эмас. Афсуски, ҳозирча техникани запас қисмлар билан таъминлашдек муҳим масала ҳал қилинган эмас, биз шу ишни охиригача ҳал қилмоғимиз лозим.

Қишлоқ хўжалигини механизациялаш масалаларини кўриб чиқар эканмиз, жорий вазифаларни кўра билишимиздан ташқари келажакка назар ҳам ташлай олишимиз муҳим ишдир. Қишлоққа зарур янги машиналарни ишлаб чиқиш ва уни ясашни ўзлаштиришда, шунингдек саноатнинг қувватларини ривожлантиришда вақт омилини инкор этиб бўлмаслиги учун ҳам шундай қилмоқ лозим. Ҳозирнинг ўзидаёқ техника тараққиётининг илмий асосланган прогнозларини ишлаб чиқмоқ, орадан 10-15 йил ўтгач қанча ва қай хилдаги техника зарур бўлишини аниқламоқ мақбул кўринади. Ҳамма ишимизни шундай бир йўналишда олиб бормоғимиз кераки, қишлоқнинг ошиб бораётган эҳтиёжлари йил сайин тобора тўлароқ қондирилиб борсин, колхоз ва совхоз ишлаб чиқариши ғоят серунум машиналар комплекс системаси билан таъминланиб турсин.

Трактор ва қишлоқ хўжалик машинасозлиги министрлиги, қурилиш, йўл ва коммунал машинасозлик министрлиги, қишлоқ хўжалик министрликлари ва «Союзсельхозтехника» янги техника яратиш ва уни ишлаб чиқаришни ўзлаштириш перспектив планини ишлаб чиқмоқлари керак. Иборали қилиб айтганда механизациялаш ишидаги «оқ доғларни» ёпа оладиган, қишлоқ хўжалиги ходимларига қўл меҳнатини машиналар билан тезроқ алмаштириш имконини берадиган машиналарнинг биринчи навбатда жорий этилишини алоҳида таъкидламоқ керак.

д. ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ФАННИНГ РОЛИНИ ОШИРАЙЛИК

Ўртоқлар!

Бизнинг олдимизда турган барча қишлоқ хўжалик проблемаларида фаннинг роли ҳеч шубҳасиз жуда катта. Совет олимлари кўпгина йирик соҳаларда тадқиқотлар ўтказдилар, бир қанча проблемаларни ҳал қилиб бердилар. Бу тадқиқотларнинг натижаларини қўлланиш қишлоқ хўжалик маҳсулоти етиштириш даражасини анча юксалтиришга,, меҳнатнинг сарфланишини ва таннархини камайтиришга, меҳнат унумдорлигини оширишга имкон беради.

Илмий муассасалар ва ўқув юртлари практикага яқин бўлиб қолди, улар қарамоғидаги тажриба хўжаликларнинг аксарияти юксак иқтисодий ва ишлаб чиқариш натижаларига эришди, бу эса. фан ва техника муваффақиятларини ишлаб чиқаришда кенг қўлланишни таъминлайдиган яхши шароит вужудга келтириш учун жуда катта аҳамиятга эга.

Кейинги вақтларда тадқиқот муассасалари кўпайди, уларнинг моддий базаси мустаҳкамланмоқда. Новосибирск шаҳри яқинида Сибирь ва Узоқ Шарқ учун қишлоқ хўжалик фанининг катта маркази ташкил этилмоқда.

Қишлоқ хўжалигининг ошиб бораётган эҳтиёжлари, қишлоқ хўжалиги интенсивлашаётганлиги фан олдига янги вазифалар қўймоқда. Шу сабабли қишлоқ хўжалиги билан шуғулланаётган илмий муассасалар фаолиятини янада яхшироқ уюштириш масалаларини жиддий ўйлаб кўриш керак. Бизнинг фикримизча, бу муассасалар орасида назарий ва изланиш характерига эга бўлган, фанда принципиал янги йўналишларни ишлаб чиқиши, қишлоқ хўжалигини янада ривожлантиришнинг перспектив проблемаларини ҳал қилиши лозим бўлган илмий тадқиқот институтлари бўлиши лозим.

Тадқиқот марказларини ривожлантира бериш керак. Бу марказларнинг фаолияти селекция масалаларига, қишлоқ хўжалик экинларининг мавжуд навларини такомиллаштириш ва серҳосил янги навларини етиштиришга ҳамда чорва молларнинг сермаҳсул зотларини яратишга қаратилиши лозим. Дон ва бошқа озуқа маҳсулотларининг сифатини оширишга алоҳида эътибор берилиши керак.

Маҳсулотнинг ҳар бир тури учун ишлаб чиқаришнинг юксак даражада самарали, энг тежамли технология жараёнларини колхозлар ва совхозларга мослаб ишлаб берадиган ихтисослаштирилган лойиҳалаш — технология илмий тадқиқот институтлари ташкил этиш масаласи кўтарилмоқда.

СССР Қишлоқ хўжалик министрлиги, СССР Фанлар академияси ва В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалик фанлари академияси мана шу масалаларнинг ҳаммасини ўрганиб чиқишлари ва тегишли таклифларни киритишлари лозим.

Бизнинг олимларимиз практикани бундан буён ҳам янги кашфиётлар билан бойита беришларига ишонамиз. Шу билан бирга, илмий-тадқиқотларнинг натижаларидан ишлаб чиқаришда тағин ҳам тўлароқ фойдаланишга, фан эришган ва илғор практика синовидан ўтган натижаларнинг ҳаммасини планли равишда жорий қилишга олимларнинг диққат-эътиборини ҳозир ҳар қачонгидан ҳам кўпроқ жалб қилиш, уларнинг куч-ғайратларини партия, совет ва қишлоқ хўжалик органларининг, колхоз ва совхоз раҳбарлари ва мутахассисларининг куч ва ғайратлари билан бирлаштириш керак.

III. Қишлоқ хўжалигига партия раҳбарлиги яхшилансин

Ўртоқлар! Кўриб турибсизки, биз янги беш йилликда қишлоқ хўжалиги соҳасида жуда катта ва мураккаб вазифаларни ҳал этишимиз керак. Мўлжалланган ишларнинг ҳажми ўзининг миқёси жиҳатидан бундан илгари амалга оширилган ҳамма ишлардан анча ортиқлик қилади. Табиийки, бу партия, давлат ва жамоат ташкилотлари олдига, барча кадрларимиз олдига анча юксакроқ талабларни ҳам қўяди.

Ўзингизга маълумки, КПСС Марказий Комитетининг 1969 йил декабрь Пленумида ижтимоий ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини бутун чоралар билан ошириш, ички резервлардан, ажратиб берилаётган моддий ресурслардан яхшироқ фойдаланиш ҳақида, интизомсизлик, масъулият ҳиссини бўшаштириб қўйиш, исрофгарчилик ва хўжасизлик сингари ҳолларга қарши курашни кучайтириш тўғрисида гаплашиб олган эдик. Қишлоқ партия ташкилотлари олдида ҳам бу соҳада катта вазифалар турибди.

Юқорида айтиб ўтганимдек, афсуски, бизда шундай хўжаликларнинг раҳбарлари ҳали ҳам борки, юмшоқ қилиб айтганда, улар қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етиштириш ва уни сотиш давлат планларининг бажарилишига бегамлик билан қарайдилар. Улардан баъзи бирлари ишга бурнидан нарини кўрмайдиган одамдек шундай қарайдиларки, умумдавлат манфаатлари ҳамма нарсадан юксак туриши кераклигини унутиб қўядилар.

Ҳар бир республика, ҳар бир область ва ҳар бир хўжалик давлатга дон сотишни йил сайин кўпайтиришни ўзининг қанчали муҳим вазифаси деб билса, бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари сотишни ҳам шунчалик муҳим вазифаси деб ҳисоблаши керак. Давлат қишлоқ хўжалиги капитал маблағ сарфлаш ва техника ҳамда минерал ўғитларни етказиб беришни йил сайин кўпайтирмоқда. Бинобарин, давлат колхозлар ва совхозлар шунга яраша қишлоқ хўжалик маҳсулотлари сотишни кўпайтирадилар деб, ҳисоблаш ҳуқуқига эга.

Бугун ўз вақтида биринчи шарт тўғрисидаги машҳур шиорни деярлик ҳеч қаерда учрата олмайсан. Ваҳоланки, бу тўла равишда тўғри шиор эди. Давлатга дон ҳамда бошқа маҳсулотларни топшириш ва сотиш ҳар бир колхоз ва совхознинг ҳамиша энг биринчи бурчи бўлиб келди ва эндиликда ҳам шундай бўлиши керак.

Маҳсулот етиштириш ва уни сотиш плани—ҳамма учун қонун ва бу қонунга масъулиятсизлик билан муносабатда бўлишга принципиал, қатъий баҳо бериш зарур.

Шундай фактлар тўғрисида ҳам гапирмасдан илож йўқ. Чорвачиликни ривожлантиришдаги камчиликлар танқид қилингач, кейинги вақтда умуман мамлакат бўйича барча молларнинг туёғи кўпайди, гўшт, сут, тухум етиштириш ва давлатга сотиш кўпаймоқда.

Лекин бу йил ҳам 1 июнга бўлган аҳволга қараганда, Қозоғистон, Озарбайжон, Қирғизистон, Арманистон ССР, Тюмень, Вологда, Чита, Тамбов областлари ва Красноярск ўлкасидаги колхозлар ҳамда совхозларда қорамоллар 1969 йилдагига нисбатан камайиб кетди.

Иркутск областидаги хўжаликларда чўчқаларнинг туёғи тағин камайиб кетди. Литва, Латвия ССРда ва Россия Федерациясининг 17 та областида қўйлар сони камайди. Бу шундан далолат берадики, ҳамма ўртоқлар ҳам ҳали Марказий Комитетнинг декабрь Пленумида муҳокама қилинган масалалардан тегишли хулосалар чиқариб олганларича йўқ.

Партия ташкилотлари, район, область ва ўлка партия комитетлари, иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари юксак партиявий талабчанлик кўрсатишлари, меҳнат интизомининг мустаҳкамланишига астойдил эришишлари, ҳар бир ходимни ишга давлат нуқтаи-назаридан қараш руҳида тарбиялашлари керак.

Партия ва давлат интизомини бутун чоралар билан мустаҳкамлаш йўли барча даражадаги кадрлар билан амалий ишда аниқ ифодасини топиши керак.

Бундан илгари ҳам такрор-такрор таъкидлаб ўтилдики, қишлоқ хўжалигига раҳбарлик қилишда биз район звеносига катта аҳамият берамиз. Кейинги йилларда қишлоқ район партия комитетлари, меҳнаткашлар депутатлари район Советларини мустаҳкамлаш, уларнинг ролини ошириш борасида бир қатор тадбирлар амалга оширилди. Бизнинг вазифамиз бундан кейин ҳам ана шу звенони такомиллаштиришдан, унинг фаолиятини яхшилашдан иборат. Район қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариш бошқармалари яқинда район ижроия комитетлари қишлоқ хўжалик бошқармаларига айлантирилди. Эндиликда ана шу бошқарманинг бошлиғи айни пайтда район Совети ижроия комитети раисининг ўринбосари ҳамдир. Назаримда, бу тадбир қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ривожлантиришда меҳнаткашлар депутатлари район Советларининг ролини оширишга ёрдам беради.

Маълумки, яқинда районларда, ўлкалар ва областларда қишлоқ хўжалик маҳсулотларини харид қилиш ва сифат давлат инспекциялари тузилди. Биз улар ўзларининг амалий иши билан дон, пахта, гўшт, сут ва бошқа маҳсулотларни етиштириш ҳамда харид қилиш белгиланган планларининг бажарилиши учун давлат интизоми ва масъулиятини оширадилар деб ҳисоблаймиз. Инспекциялар маҳсулотни етиштирувчилар ва тайёрловчилар ўртасидаги, ана шу маҳсулотларни сотувчи, қайта ишловчи ташкилотлар ва корхоналар ўртасидаги савдо-сотиқ алоқаларини мустаҳкамлашлари керак. Бошқача қилиб айтганда, янги органлар мамлакатда тайёрлов ишини яхшилашга даъват этилган. Иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари ва Министрлар Советлари, область ва ўлка партия комитетлари қишлоқ хўжалик маҳсулотларини харид қилувчи ва сифат инспекциялари амалда давлатнинг жанговар органлари бўлиб қолишлари тўғрисида ғамхўрлик қилишлари керак.

Партия халқнинг ижодий куч-ғайратини ривожлантириш, унинг сиёсий ва меҳнат активлигини ривожлантириш ишнинг муваффақиятини таъминлайдиган ҳал қилувчи шартлардан бири деб ҳамиша ҳисоблаб келди ва ҳозир ҳам шундай деб ҳисоблайди. Социалистик мусобақа — омманинг та ни ривожлантиришнинг қудратли воситасидир. Со мусобақа кенг қанот ёйди ва ҳаётимизнинг до мас қисми бўлиб қолди. Миллион-миллион қиш чилари ишлаб чиқаришнинг юксак маданияти у имкони борича кўпроқ маҳсулот етказиб бери бақалашмоқдалар.

Шу билан бирга, қишлоқда мусобақани та ги баъзи бир жиддий камчиликларга эътиборн ни истардим. Баъзи бир жойларда бу муҳим таклик билан расмий жиҳатдан ёндошилмоқда. шунда кўринмоқдаки, олинган мажбуриятлар кўп килотчилик иши билан мустаҳкамланмайди. Кўпинч мажбуриятларни унутиб қўядилар ва у бажарилмас либ кетаверади.

Айрим колхозлар, совхозлар ва районлар баъзан топшириқларидан ортмайдиган, ҳатто эришилган ишлаб қариш натижаларидан ҳам паст мажбуриятларни оладилар Бу социалистик мусобақанинг моҳиятини, унинг табиатин бузишдан бўлак нарса эмас. Мусобақанинг маъноси — бу олға ҳаракат қилишдан, омманинг жонли ижодкорлиги, омманинг қобилияти ва истеъдоди тўла-тўкис намоён бўлишини таъминлайдиган шарт-шароит вужудга келтиришдан иборатдир.

Бу ерда баландпарвоз гап-сўзнинг ҳожати йўқ. Балки, мусобақани уюштириш учун ишчанлик билан астойдил ишлаш, унинг формалари ва методларини такомиллаштириш керак. Социалистик мажбуриятлар ҳар тарафлама асосланган бўлиши керак, социалистик мажбуриятлар меҳнат коллективларининг ва айрим кишиларнинг ташаббуслари ва тажрибаларининг чинакам ифодаси бўлсин. Социалистик мажбуриятлар қишлоқдаги барча меҳнатчиларни ижодий ишга отлантиришга, резервлардан ва имкониятлардан яхшироқ, янада тўлароқ фойдаланишга, қатъий иқтисодий режимга, меҳнат унумдорлигини тўхтовсиз оширишга даъват этилган дир.

Партия, касаба союз ва комсомол ташкилотлари мус қанинг аҳамияти ва унинг ролини, мусобақанинг самар

(Охири тўртинчи бетда).

Ўртоқ Л. И. БРЕЖНЕВ докладининг охири

(Боши 1, 2, 3- бетларда).

янада ошириш тўғрисида ҳамиша ғамхўрлик қилишлари, бу мақсадларда ғоявий-тарбиявий ва ташкилотчилик ишларининг барча воситаларидан фойдаланишлари керак.

Биз аввалги йилларнинг тажрибасини ҳисобга олиб туриб, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришида энг яхши натижаларга эришганликлари учун маънавий рағбатлантириш тадбирларининг кенг умумдавлат системасини ишлаб чиқишимиз ва амалга оширишимиз керак.

Ўртоқлар!

1970 йил — беш йилликнинг якунловчи йили. Бу йил қишлоқ хўжалик меҳнатчилари олдида масъулиятли вазифалар турибди. Ана шу вазифаларнинг муваффақиятли бажарилиши кўп жиҳатдан партия ташкилотлари колхозчиларни ва совхоз ишчиларини, қишлоқ хўжалик мутахассисларини далаларнинг ҳосилдорлигини ва чорвачилик маҳсулдорлигини ошириш учун, ҳар бир хўжаликдаги резервлардан яхшироқ фойдаланиш учун нечоғлик сафарбар қила олишларига боғлиқ.

Мамлакатда кўклам экиши тугади. Экиш-тикиш кўпчилик районларда уюшқоқлик билан, яхши муддатларда ўтказилди. Эндиликда бутун куч-ғайрат экинларни намунали парвариш қилишга, ҳосилни йиғиштириб олишга ғоят пухта тайёргарлик кўриш ва юксак уюшқоқлик билан ўтказишга қаратилиши керак. Бу — жуда катта халқ хўжалик вазифаси.

Чорвачиликнинг озуқага бўлган эҳтиёжини тўла-тўкис қондириш учун озуқа тайёрлашнинг муҳимлигини яна ва яна таъкидлаб ўтишни истар эдим. Пичан ўриш ва силос тайёрлаш — бу аслида ўрим-йиғим мавсумининг бошланишидир. Ғаллани ўриб-йиғиб олишга қанчалик эътибор берилса, бу ишларга ҳам шунчалик эътибор бериш керак.

Чорвадорлар олдида катта вазифалар турибди. Шу йилнинг ўтган ойларидаги натижалар шундан далолат берадики, колхозлар ва совхозларда гўшт, сут ва тухум етиштириш ўтган йилнинг шу даврига бўлган даражасидан ортган. Лекин чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлашни ўстиришнинг суръатлари бизни қаноатлантира олмайди. Барча республикалар, ўлкалар ва областларда ҳам чорвачиликни юксалтириш учун мавжуд резервлардан яхши фойдаланиляпти деб бўлмайди.

Партия Марказий Комитети колхозлар ва совхозларнинг меҳнатчиларини, партия, совет, касаба союз ва комсомол ташкилотларини 1970 йилни қишлоқ хўжалигимизнинг барча тармоқларини ривожлантиришда янги муваффақиятлар билан нишонлашга даъват этади. Бизнинг пленумимиз ишлаб чиқадиган қарорлар мана шунга ёрдам беради.

Ўртоқлар! Биз мўлжаллаётган тадбирларнинг ҳаммаси колхоз тузумини ва совхозларни янада мустаҳкамлашга хизмат қилиши шак-шубҳасиздир. Мўлжалланаётган тадбирларнинг ҳаммаси ишчилар билан деҳқонлар иттифоқини янада мустаҳкамлаш учун принципиал аҳамиятга эга бўлади, коммунистик жамият қурилиши ишига ёрдам беради.

Партия томонидан кейинги йилларда қишлоқ хўжалигини ривожлантириш соҳасида амалга оширилаётган тадбирлар шаҳар ва қишлоқ ҳаётининг барча томонларида ўзининг ижобий таъсирини кўрсатмоқда.

Колхозчилар оммаси партиямизнинг сиёсатини ва амалий фаолиятини актив қўллаб-қувватламоқдалар. Бу колхозчиларнинг бултур кузда бўлиб ўтган республика съездларида ва колхозчиларнинг учинчи Бутуниттифоқ съездида ўзининг ифодасини топди. Колхозчиларнинг учинчи Бутуниттифоқ съезди совет қишлоғида социализмнинг қарор топиши ва ривожланишини якунлаб берди, колхоз тузуми қанчалик катта ютуқларга эришганлигини кўрсатди.

Ўртоқлар!

Партиямиз ва бутун совет халқи учун 1970 йил яна шу билан тарихий йил бўладики, бу йилда КПСС XXIV съезди ўтказилади. КПСС XXIV съездига тайёргарлик, шубҳасиз, коммунистларнинг, бутун совет халқининг сиёсий ва меҳнат активлигини янада ошириб юборади. Партия ўзининг навбатдаги съездига коммунистик қурилишга раҳбарлик қилиш соҳасида орттирган янги тажрибаси билан бойиган ҳолда халқ билан бир тан-бир жон бўлиб бормоқда. Буни СССР Олий Советига яқинда бўлиб ўтган сайлов яна бир марта кўрсатди. Бу сайловда совет халқи юксак сиёсий онглилигини ва ватанпарварлигини намоён қилиб кўрсатди.

Мамлакатимизнинг меҳнаткашлари коммунистлар билан партиясизлар блоки номзодлари учун якдил бўлиб овоз бериш ва сайловда актив қатнашиш билан партия ва давлатнинг ички ва ташқи сиёсатини батамом маъқуллаганликларини ва чексиз қўллаб-қувватлаётганликларини ифода этдилар. Совет кишилари Совет Иттифоқи Коммунистик партияси атрофида монолит бўлиб жипслашганликларини, коммунизм ишига садоқатларини янги куч билан намойиш қилиб кўрсатдилар. **(Қарсаклар).**

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси қишлоқ хўжалигини янада юксалтириш соҳасида ишлаб чиққан программани партия Марказий Комитети Пленуми ва бутун совет халқи якдиллик билан маъқуллайди деб ишонч билдиришга рухсат этгайсиз. Бу Программанинг амалга оширилиши мамлакатимизда коммунизм моддий-техника базасини вужудга келтиришга қўшилган йирик ҳисса бўлади. **(Гулдурос, давомли қарсаклар).**

ЎЗБЕКИСТОН ҒАЛЛАКОРЛАРИНИНГ МЕҲНАТ ҒАЛАБАСИ

Ўзбекистон ССР қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари партия XXIII съезди ва КПСС Марказий Комитетининг кейинги Пленумлари тарихий қарорларини турмушга татбиқ этa бориб, партия ва ҳукуматимизнинг ҳар тарафлама кўрсатаётган ёрдамидан фойдаланиб, юбилей йилида бошоқли дон экинларидан яхши ҳосил етиштирдилар ва давлатга дон сотиш йиллик планини (шолидан ташқари) муддатидан илгари, 2 июлда бажардилар.

Давлат омборларига 166 минг тоннадан кўпроқ дон тўкилди, шундан 121 минг тоннаси буғдойдир.

Республика бўйича давлатга дон сотиш беш йиллик плани (шолидан ташқари) 151 процент адо этилди, она-Ватан хирмонига 1 миллион 430 минг тонна дон тўкилди.

Қашқадарё областининг ғаллакорлари катта меҳнат ғалабасини қўлга киритдилар: улар дон сотиш планини республикада биринчи бўлиб бажардилар. Область меҳнаткашлари давлатга 58000 тоннадан зиёдроқ дон сотдилар. Давлатга 42400 тонна ёки 104 процент миқдорида дон топширган Сирдарё областининг, 8051 тонна ёки 100,6 процент миқдорида дон топширган Сурхондарё областининг ғаллакор хўжаликлари ҳам йиллик планнинг муваффақиятли бажарилишига эришдилар.

Ҳозиргача давлатга 48 минг 300 тонна дон сотган Самарқанд областининг хўжаликлари йиллик дон топшириш планини бажариш арафасида турибдилар.

Республикада дон тайёрлаш планининг бажарилишига Қашқадарё областидаги Ғузор, Қамаши, Яккабоғ, Косон, Қарши, Чироқчи районлари, Сирдарё областидаги Зомин, Жиззах, Фориш ва Гулистон районлари, Самарқанд областидаги Ғаллаорол ва Булунғур районлари, Тошкент областидаги Ўрта Чирчиқ, Бекобод, Калинин ва Янгийўл районлари, Сурхондарё областидаги Бойсун ва Сариосиё районлари хўжаликлари катта ҳисса қўшдилар. Бу районлар давлатга дон сотиш йиллик планини анча ошириб бажардилар.

Сирдарё областидаги «Ударник», 1-«Зомин» ва 2-«Зомин», Самарқанд областидаги «Қорақишлоқ», 1-«Ғаллаорол», 2-«Ғаллаорол», «Улус», Қашқадарё областидаги Охунбобоев номли, Карл Маркс номли, «Авангард», «Кўкдала» каби йирик ғаллакор совхозларнинг, Қамаши районидаги «Марксизм», «Коммунизм йўли», Яккабоғ районидаги «Марксизм», «Правда», «Ленин учқуни», «Ленинизм», Каттақўрғон районидаги «Пролетариат», Булунғур районидаги «Октябрь, «Правда Востока» колхозларининг ва бошқа хўжаликларнинг ғаллакорлари далаларда фидокорона меҳнат қилдилар ва лалмикор ерларнинг ҳар гектаридан 8-12 центнердан ҳосил етиштирдилар.

Кейинги йилларда донни бедага аралаштириб экиш кенг жорий қилинди. Нарпай районидаги Калинин номли, Самарқанд районидаги «Москва» колхозларида, Андижон областидаги хўжаликларда аралаштириб экилган майдонларнинг ҳар гектаридан ўрта ҳисобда 18-25 центнердан дон йиғиштириб олинмоқда.

Бу йилги ҳосил ўрим-йиғимининг ўзига хос хусусиятлари шундаки, далаларда меҳнат группа усулида ташкил этилди; бу эса комбайнларнинг иш унумини анча оширишга имконият яратди, республика бўйича ҳар куни 30 минг гектаргача ва ундан ҳам ортиқ майдондаги ғаллани ўриб-йиғиб олиш имконини берди.

Кўпгина колхоз ва совхозларда комбайнчиларнинг унумли ишлаши учун нормал шароитлар яратиб берилганлиги уларнинг юксак унум билан ишлашига омил бўлди. Кўпгина комбайнчилар 300 гектар ва ундан ҳам зиёд майдондаги ғаллани ўриб-йиғиб олиб, ҳозирнинг ўзидаёқ мавсум нормаларини бажардилар ва ошириб адо этдилар. Чироқчи районидаги Охунбобоев номли совхоз комбайнчиси Х. Хўжаев, Қамаши районидаги Карл Маркс номли совхоз комбайнчилари С. Эшмуродов, Т. Қўлдошев, Зомин районидаги «Ударник» совхозидан В. Шлейгин ва А. Қиличбоев ва кўпгина бошқа комбайнчилар ғалла ўрим-йиғимида фидокорона меҳнат намуналарини кўрсатдилар.

Ғалла ҳосилини тайёрлов пунктларига ташиб етказишда қатнашаётган автомобилчилар зарбдор меҳнат вахтасида туриб ишламоқдалар. Қашқадарё областидаги Охунбобоев номли ва «Восход» совхозларидан дон ташиётган Фарғона область автомобиль трестининг автоколоннаси ҳайдовчилари айниқса ўрнак кўрсатмоқдалар. Шунингдек, Самарқанд областидаги 1-«Ғаллаорол» совхозида ишлаётган Тошкентдаги 3-автокомбинат ва марказлаштирилган юк ташиш Тошкент шаҳар автотрестининг 1-автобазаси автоколонналари ва Еттисойдаги 21-автобаза автоколоннаси шофёрлари ҳам жасорат кўрсатиб меҳнат қилмоқдалар. Айниқса Э. Хуррамов, Шуҳрат Қодиров, Иван Еремин, Тўхтабой Ойбеков, Бобобек Абдуллаев ва бошқаларнинг хизматлари катта.

Кўпгина дон тайёрлаш корхоналари янги ҳосилни қабул қилиб олишга яхши тайёргарлик кўрдилар. Ғаллаорол, «Зарбдор» элеваторларида, Ғузор ва Яккабоғдаги дон маҳсулотлари қабул қилиш пунктида бу иш аниқ ва пухта уюштирилган.

Барча хўжаликларда ғаллани ўриб-йиғиб олиш ва давлатга дон топшириш билан айни вақтда юқори сифатли уруғлик фонди ҳам жамғарилмоқда.

Ғалла ўрим-йиғими ва давлатга дон топшириш давом этмоқда. Республика ғаллакорлари етиштирилган мўл ҳосилни қисқа муддатларда сира нобуд қилмасдан ўриб-йиғиб олиш, уруғлик ва ем фондини тўла жамғариш, кузги дон экишга пухта тайёргарлик кўриш ҳамда уни қисқа вақтда сифатли ўтказиш ҳис-туйғулари билан тўлиб-тошгандирлар.

ИЛҒОРЛАРГА ҚИЗИЛ БАЙРОҚЛАР

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИДА

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети ғалла ўриш, давлатга дон топшириш, уруғлик, ем-хашак фонди жамғариш ва дон ташиш юзасидан областлар, районлар совхозлар ва автоколонналар ўртасидаги социалистик мусобақанинг 1970 йил июнь ойининг учинчи ўн кунлиги якунларини қараб чиқдилар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советининг кўчма Қизил байроғи Самарқанд областига (область партия комитетининг секретари ўртоқ **Усмонов,** область ижроия комитетининг раиси ўртоқ **Ҳамроқулов,** область қишлоқ хўжалик бошқармасининг бошлиғи ўртоқ **Абдуллаев,** совхозлар трестининг директори ўртоқ **Муҳиддинов,** «Узсельхозтехника» область бирлашмасининг раиси ўртоқ **Аракелов,** дон маҳсулотлари тайёрлаш область бошқармасининг бошлиғи ўртоқ **Носиров**) берилди. Бу область сўнгги ўн кун ичида дон экинлари ўрим-йиғими бўйича 33,4 процент, давлатга дон сотиш бўйича, 60,1 процент ўсишни таъминлаган, сараланган уруғлик тайёрлаш планини 50,5 процент, уруғлик фонди жамғариш планини 36,9 процент, ем-хашак жамғариш планини 21,0 процент бажарган. Байроқ Қашқадарё областидан олиб берилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советининг кўчма Қизил байроғи Самарқанд областининг Ғаллаорол районига (район партия комитетининг секретари ўртоқ **Ҳакимов,** район ижроия комитетининг раиси ўртоқ **Мамараҳимов,** район қишлоқ хўжалик бошқармасининг бошлиғи ўртоқ **Нуруллаев**) берилди. Бу район ўн кун ичида 43,7 минг гектар майдондаги дон экинларини ўриб олган, давлатга дон сотиш планини 94,5 процент бажарган. Шу жумладан, кейинги ўн кун ичида дон сотиш планини 78,4 процент, сараланган уруғлик тайёрлаш планини 66,0 процент, уруғлик фонди жамғариш планини 60,2 процент ва ем-хашак жамғариш планини 74,9 процент бажарган. Байроқ Сирдарё областининг Зомин районидан олиб берилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советининг кўчма Қизил байроғи Сирдарё областидаги «Ударник» совхозига (директори ўртоқ **Султонов,** партия ташкилотининг секретари ўртоқ **Умаров,** ишчилар комитетининг раиси ўртоқ **Бурҳонов**) берилди. Бу совхоз ғалла экинлари ўрим-йиғими планини 84,7 процент, давлатга дон сотиш планини 139,3 процент, сараланган уруғлик топшириш планини 35,4 процент, уруғлик жамғариш планини 77 процент ва ем-хашак жамғариш планини 78,2 процент бажарди. Байроқ Қашқадарё областидаги Охунбобоев номли совхоздан олиб берилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советининг кўчма Қизил байроғи Фарғона юк ташиш область трестининг терма автоколоннасига (автоколонна бошлиғи ўртоқ **Фаттохов,** партия ташкилотининг секретари ўртоқ **Морозов,** маҳаллий комитет раиси ўртоқ **Курочкин**) берилди. Бу автоколонна Қашқадарё областида ғалла ташиш 10 кунлик планини 109,7 процент бажарган. Байроқ Тошкент шаҳар марказлаштирилган юк ташиш автотрестининг терма автоколоннасидан олиб берилди.

Самарқанд область ижроия комитетига, Ғаллаорол район ижроия комитетига, Сирдарё областидаги «Ударник» совхозига ва Фарғона юк ташиш автотрестининг терма автоколоннасига илғорларни мукофотлаш учун зарур маблағ ажратилади.

ДЎСТЛИК ВА ҲАМКОРЛИК РУҲИДА

МАРКАЗИЙ АФРИКА РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ВА ҲУКУМАТИ БОШЛИҒИ ШАРАФИГА

СССР Олий Совети Президиуми билан СССР ҳукумати 1 июлда Катта Кремль саройида Марказий Африка Республикаси Президенти ва ҳукуматининг бошлиғи генерал Жан-Бедэль Бокасса шарафига зиёфат бердилар.

Зиёфат вақтида юксак мартабали меҳмон билан бирга сафарда унга ҳамроҳ бўлган кишилар, Марказий Африка Республикасининг Совет Иттифоқидаги элчиси Жозеф-Жильбер Мамаду ҳам қатнашди.

Совет томонидан зиёфатда СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари К. Т. Мазуров ва бошқа кишилар ҳозир бўлдилар.

Н. В. Подгорний нутқ сўзлади. У, СССР Олий Совети Президиуми ва Совет ҳукумати номидан Совет Иттифоқига дўст давлатнинг раҳбарини самимий табриклади.

Марказий Африка Республикаси, деди Н. В. Подгорний, Африка озодликка чиққан йил сифатида тарихга кирган шонли йилда вужудга келди. Биз, сизнинг мамлакатингиздаги халқлар ва Африкадаги бошқа давлатларнинг халқлари ўз озодлиги ва мустақиллигини қанчадан-қанча қурбонлар бериб, азоб-уқубатлар билан қўлга киритганини яхши биламиз.

Африкадаги бошқа халқлар сингари Марказий Африка Республикаси халқининг ўз миллий мустақиллигини мустаҳкамлаш учун, иқтисодий ва маданий тараққиёт учун олиб бора[illegible]урашини совет кишилари қиз[illegible]лаб-қувватламоқдалар. Биз [illegible] Африка давлатларининг [illegible]игини ва маданиятни ри[illegible]да эришган муваффа[illegible] астойдил қувонамиз. [illegible] йўлида пайдо бўлаёт[illegible]ликларни биламиз. Ахир, [illegible]илар мустақил мамла[illegible] экономикаси устидан [illegible]ни сақлаб қолиш ва ана [illegible]ақил мамлакатларни социа[illegible] давлатлардан яккалаб қўйиш [illegible] қўлларидан келган ҳамма иш[illegible] қилаётганлиги ҳеч ким учун сир [illegible]ас.

Н. В. Подгорний бундай деди: Совет Иттифоқи ленинча ташқи сиёсатни амалга ошира бориб, мустақил давлатларни империализмнинг найрангларидан сақлаб қолиш учун уларни астойдил ва изчиллик билан қўллаб-қувватламоқда. Совет Иттифоқи Африка мамлакатлари билан ҳар тарафлама ҳамкорлик ва савдо-сотиқ алоқаларини ривожлантирар экан, қандайдир бирор шартларни қўймайди ва бизнинг шерикларимизнинг манфаатларига зид келадиган қандайдир афзалликларни қидирмайди.

Шуни мамнуният билан қайд қилиш мумкинки, Совет Иттифоқи билан Марказий Африка Республикаси ўртасидаги дўстона муносабатлар аста-секин кенгаймоқда ва мустаҳкамланмоқда. Савдо тўғрисида битим тузилиши, Марказий Африка Республикасида ишлайдиган совет мутахассисларининг кўпаяётганлиги, СССРда сизнинг мамлакатингиздан келиб таълим олаётган студентларнинг ҳам кўпаяётганлиги, маданий алоқаларнинг кенгаяётганлиги, мамлакатларимизнинг пойтахтлари — Москва билан Банги ўртасида бевосита авиация линиясининг ўрнатилиши бунинг далилидир. Биз мамлакатларимиз ўртасида қарор топган муносабатларни қадрлаймиз ва бу муносабатларни янада мустаҳкамлаш ва ривожлантириш учун куч-ғайратимизни сарфлаймиз. Совет Иттифоқи билан Марказий Африка Республикасини муштарак манфаатлар бирлаштириб турибди. Тинчлик учун, мустамлакачилик ва ирқий камситишни тўла ва батамом тугатиш учун, халқаро ҳамкорликни кенгайтириш, ёш миллий давлатларнинг сиёсий ва иқтисодий суверенитетини мустаҳкамлаш учун кураш сингари ҳозирги замоннинг туб проблемалари юзасидан нуқтаи назарлар мос келади.

Тинчликсевар мамлакатлар империалистик давлатларнинг агрессив ҳаракатларига бефарқ қараб тура олмайдилар. Бу империалистик давлатлар янги жаҳон уруши пайдо бўлиши хавфини туғдирмоқдалар. Шу нарса мутлақо равшанки, фақат мустаҳкам тинчлик ва осойишталик шароитидагина халқларнинг тараққиёти ва равнақига эришиш мумкин, очлик ва касалликларни тугатиш мумкин, экономикани ва миллий мустақилликни мустаҳкамлаш мумкин. Шунинг учун ҳам Шарқи-Жанубий Осиёдами, Яқин Шарқдами, Латин Америкаси ёки Европа қитъасидами, қаерда бўлмасин — империализм халқларнинг озодликка, тинчликка бўлган ҳаққоний интилишини бостиришга уринаётган ҳамма жойда агрессив империалистик ҳаракатлар кенг жамоатчилик томонидан қораланмоқда, унга қарши ҳаракат кучайиб бормоқда.

Совет Иттифоқи Ангола, Мозамбик, Жанубий Родезия, Гвинея (Бисау) ватанпарварларининг мустамлакачиларга қарши ўз озодликлари учун олиб бораётган мардонавор курашига зўр хайрихоҳлик билан қарайди. Ана шу территорияларда яшовчи халқлар барча тараққийпарвар кучларнинг мадади билан ўзларининг тўла озодликларига муяссар бўлишларига биз аминмиз.

Совет Иттифоқи ва унинг иттифоқчилари империалистик тажовузларга кескин зарба бермоқдалар, халқларнинг адолатли курашини актив қўллаб-қувватламоқдалар, тинчлик ва халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш учун оғишмай ҳаракат қилмоқдалар, биз шунга аминмизки, анчагина катта кучга эга бўлган Африка мамлакатлари тинчликни ҳимоя қилиш ва мустаҳкамлаш учун халқларнинг муштарак кураши ишига каттагина ҳисса қўша оладилар.

Шундан кейин Марказий Африка Республикасининг Президенти ва ҳукумати бошлиғи Жан-Бедэль Бокасса нутқ сўзлади. Президент бундай деди: Мен дўстона қабул учун, фақат бизгагина эмас, балки Марказий Африка Республикасидаги барча халққа қарата айтилган дўстона сўзлар учун ташаккур изҳор этишни истайман. Мен буларнинг ҳаммасини халқларимиз ўртасида мавжуд бўлган дўстлик ва ўзаро ҳурмат — эҳтиромнинг чуқур туйғулари далили деб биламан.

Сизлар эришган муваффақиятлар эндиликда бутун дунёга маълум. Совет халқи ўша тарихий кундан бошлаб — 1917 йил 25 октябрдан бошлаб, буюк йўлбошчи ва давлат арбоби Владимир Лениндек кишининг раҳнамолигида ўз озодлигини қўлга киритди, ўзининг инсоний қадр-қимматини ва бахт-саодатини қўлга киритди. Сизнинг мамлакатингиз уша кундан бошлаб ҳамма учун шон-шавкатнинг, демократиянинг, тинчлик ва тараққиётнинг намунаси бўлиб келмоқда.

Биз, деб сўзини давом эттирди Президент, Совет Иттифоқини тинчлик, халқлар ўртасида ҳамжиҳатлик ва ҳамкорлик йўлидаги курашда актив, самарали қатнашиб келаётганлиги учун тантанали, равишда табриклаймиз. Лекин биз шуни тан олишимиз керакки, инсоният ҳали ҳам реакцион кучларнинг таъсиридан батамом халос бўлгани йўқ. Африка, Осиё ва Латин Америкасидаги бутун-бутун халқлар эксплуатация зулми остида ҳамон эзилиб келмоқдалар, муҳтожлик, очлик азобини тортмоқдалар, ваҳолонки ўзининг айш-иширатини ана шу халқларнинг тўкилган қони билан кучи эвазига давом эттиришга баъзи бир давлатлар усталик билан муваффақ бўлмоқдалар.

Кескинлик ўчоқлари ҳамон мавжуд. Ўзаро урушлар ҳамон давом этмоқда. Бундай урушлар Яқин Шарқда ва Шарқи-Жанубий Осиёда ажал уруғларини сепмоқда. Вайронагарчилик туғдирмоқда.

Мустамлакачилик, ирқчилик ва апартеид Анголада, Мозамбикда, Гвинеяда (Бисау), Родезияда, Жанубий Африкада ҳамон ўзининг жирканч башарасини кўрсатиб турибди, баъзи бир буюк давлатларнинг салпал ниқобланган ҳимоясида инсониятга дағдаға қилмоқда.

Қашшоқлик, нодонлик, касалликлар, очлик ва эксплуатация ҳамроҳи бўлган иқтисодий қолоқлик ҳамон инсониятнинг тўртдан уч қисми қонини сўриб келмоқда. Хом ашё нархининг муттасил пасайиши ва маблағнинг етишмаслиги жаҳоннинг учдан бир қисмини ривожлантириш йўлида жиддий ғов бўлиб турибди.

Бизнинг давримизда инсоният дуч келаётган мудҳиш реал манзара шундан иборат. Бундай манзарани Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг ёрдами билан ўзгартириш зарур. Афсуски, баъзи бир давлатларнинг нифоқлари ва ҳалол иш кўрмасликлари натижасида заифлаштириб қўйилган бу ташкилот ожиз бўлиб қолди. Бироқ биз келажакка ишонамиз. Биз биламизки, империализмнинг, мустамлакачиликнинг, янги мустамлакачиликнинг ҳийла-найрангларига қарамасдан тинчликсевар халқларнинг, адолат ва озодликка содиқ халқларнинг ҳамжиҳатлик билан қиладиган хатти-ҳаракатлари оқибат натижада тантана қилади.

Ж. Б. Бокасса сўзини давом эттириб бундай деди: Бу курашда буюк дўстона Совет Иттифоқи халқи анча катта роль ўйнайди. Совет Иттифоқининг буюк дўстона халқи туфайли инсоният 1939—1945 йиллардаги даҳшатли синовларга бардош бера олди ва бу синовлардан ўта олди.

Мен ишонч билдириб шуни айтишни хоҳлайманки, биз мана шу расмий визит пайтида олиб борадиган музокаралар ўзаро дипломатия, маданий ва илмий соҳада қарор топган самарали ҳамкорлик муносабатларимизни янада мустаҳкамлаш имконини берибгина қолмасдан, яқинда ҳар икки ҳукуматларимиз ўртасида имзоланган савдо битимини амалга оширишни тезлаштирибгина қолмасдан, балки айни пайтда экономика, техника соҳасида ва бошқа соҳалардаги ҳамкорлигимизни ҳам кенгайтиради, энг муҳими тинчлик фойдасига биргаликда қилинадиган ҳаракат йўлларини қидириш ва унинг воситаларини мустаҳкамлаш имконини беради.

(ТАСС).

ТОШКЕНТ область Юқори Чирчиқ районидаги «Ленинобод» колхозида ғалладан ҳар қачонгидан ҳам мўл ҳосил етиштирилди. Ҳосил жадал суръатлар билан ўриб-йиғиб олинмоқда. Суратда: колхознинг бош агрономи Р. Файзуллаев (чапдан) ва бригада бошлиғи Н. Болтаев ўртоқлар.

Қ. Розиқов фотоси, (ЎзТАГ фотохроникаси).

РЕСПУБЛИКА ЧОРВАДОРЛАРИНИНГ КАТТА ЗАФАРИ

Партия XXIII съезди ва КПСС Марказий Комитети Пленумларининг қарорларини амалга ошира бориб, беш йилликни муваффақиятли бажариш учун курашаётган Ўзбекистон қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари сут тайёрлаш ярим йиллик планини 103 процент қилиб бажардилар.

Давлатга 189 минг тоннадан ортиқ сут сотилди ёки ўтган йилнинг шу вақтигача топширилган миқдорга қараганда 14,9 минг тонна кўп сут сотилди.

Қашқадарё, Сирдарё, Андижон, Сурхондарё, Наманган, Самарқанд, Хоразм, Бухоро областлари ва Қорақалпоғистон АССРнинг меҳнатсевар чорвадорлари сут етиштириш ва давлатга сотиш юзасидан юбилей йилига олган юксак мажбуриятларини муваффақиятли бажармоқдалар.

Республика колхоз ва совхозлари бу йил барча чорва моллари ва паррандаларнинг сонини кўпайтиришни таъминлашга эришдилар, уларнинг маҳсулдорлигини оширдилар, гўшт, тухум ва жун харид қилиш ярим йиллик планини анча ошириб бажардилар.

ОЗАРБАЙЖОН ПАХТАКОРЛАРИ ҲУЗУРИГА

БОКУ, 2 июль. (ЎзТАГ махсус мухбири). Ўзбекистон ССР мелиорация ва сув хўжалиги министри С. М. Мамарасулов бошчилигидаги Ўзбекистон қишлоқ хўжалик ходимларининг ўзаро текшириш бригадаси Бокуга келиши биланоқ Озарбайжон Компартияси Марказий Комитетида қабул қилинди.

Ўзбекистон вакиллари 2 июлда бир неча группаларга бўлиниб республиканинг пахтакор районларига жўнаб кетдилар. Бу районларда Озарбайжон пахтакорлари шу йилги мавсумда 325 минг тонна «оқ олтин» олиш учун кураш олиб бормоқдалар.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

Бизнинг адрес ва телефонлар: ТОШКЕНТ «ПРАВДА ВОСТОКА» кўчаси № 26. Редактор — 333793. Редактор ўринбосарлари — 337914, 339323, Масъул секретарь — 334455, Масъул секретарь ўринбосарлари — 337283, Партия турмуши — 333469, 337221, Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — 331455, Халқаро ҳаёт — 337221, Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 334780. Совет қурилиши — 333258. Қишлоқ хўжалиги — 337604, Адабиёт ва санъат — 332036, 331216 Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 334451. Маҳаллий ахборот ва спорт — 332347. Оммавий ишлар ва хатлар — 338679, 333553, Иллюстрация — 334524. Стенографистка — 337343. Корректура — 337162. Эълонлар — 338142. Коммутатор — 330249, 330250, 330251, 330252, 330253, 330254, 330255, 330256 330257 330258. ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ, Андижон — 48—85, Бухоро 3—31—42, Қарши —38—42, Нукус —42—62, Самарқанд 31—972, Термиз 23—27, Урганч 34—55, Гулистон —22—09.

№ Г. — 154. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64583. Р. 04198.